

Udvikling af forældresamarbejdet på Nymarkskolen gennem LOMA-projektet

Fotograf: Anders Stampe

Emne:	Forældresamarbejde
Forfatter 1:	Emil Kirkeby Rasmussen
Studienummer:	22412152
Forfatter 2:	Peter Reinhardt
Studienummer:	22412154
Vejleders navn:	Anja Kastrup Jensen
Censor:	Jannik Mai
Bachelorperiode og årstal:	02/11/15-14/01/16
Antal tegn:	80.885
Uddannelsessted:	University College Lillebaelt

Indholdsfortegnelse

Resumé	2
1. Indledning	3
1.1 Problemformulering	4
1.2 Projektets forankring til LOMA-projektet.....	4
1.3 Afgrænsning.....	5
1.4 Begrebsafklaring	5
2. Metodeafsnit	7
2.1 Kvalitativ metode.....	8
2.2 Kildekritik af litteratur	9
2.3 Opgavens menneskesyn og videnskabsteoretiske afsæt	9
2.4 opgavens opbygning og analyse	10
3.1 Aktionsforskning som tilgang til udviklingsprocesser i praksis.....	11
3.1.1 Aktionsforskningens processer.....	12
3.1.2 <i>Single loop</i> og <i>double loop</i> i aktionsforskningen	12
3.2 Lovgivningens bestemmelser om forældresamarbejdet.....	14
3.3 Forældresamarbejdets betydning for unges udvikling.....	16
3.3 Forskning i resiliens som grundlag for arbejdet med at mindske chanceulighed	16
3.3.1 Forskning i resiliens er et veldokumenteret felt	17
3.3.2 Definition af resiliens.....	17
3.3.3 Centrale begreber med betydning for resilierende processer	18
3.4 Et systemteoretisk perspektiv på forældresamarbejde	19
3.5 Forældresamarbejde i Urie Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel model.....	20
3.5.1 Opsamling.....	24
3.6 Afgørende elementer med betydning for et stærkt forældresamarbejde.....	24
3.6.1 Den ressourceorienterede anerkendende tilgængelighed.....	24
3.6.1.1 Appreciative Inquiry som anerkendende metode i forældresamarbejde.....	25
3.6.1.2 AI som resourcetænkning i forældresamarbejdet.....	25
3.6.1.3 - 5D-modellen som redskab i Appreciative Inquiry som metode.....	26
3.6.2 De traditionelle og utraditionelle samarbejdsflader	27
3.6.3 Forældre-forældre-kontakt	28
3.6.4 Det løbende samarbejde er vigtigt.....	30

3.6.5 Forældrenes perspektiver på forældresamarbejde	32
3.6.5.1 Forældre vil gerne samarbejde	32
3.6.5.2 Forældrene skal have tillid til personalet	33
4. Empirifsnit.....	35
4.1 Vores indledende undersøgelser, og deltagelse i LOMA-køkkenet	35
4.2 Den primære undersøgelse ud fra vores indledende fokus	36
4.3 Mål og værdier i forældresamarbejdet på Nymarkskolen	37
4.5 Den nye skolereforms betydning for forældresamarbejde på Nymarkskolen.....	39
Fase 1: Fokus	41
Fase 2: Forstå.....	42
Fase 3: Forestil.....	42
Fase 4: Fastslå.....	42
Fase 5: Frigør	43
6. Afrunding	44
Referenceliste:.....	45

Resumé

Gennem LOMA- projektet (Lokal Mad) på Nymarksskolen, har vi fået mulighed for at arbejde med udvikling af praksis. I vores indledende undersøgelser og afgrænsning af opgaven har vi afgrænset forældresamarbejde som et udfordret arbejdsområde.

Vi har som tilgang anvendt aktionsforskning til arbejdet med udviklingsprocesser på Nymarksskolen. Ud fra aktionsforskningens principper har vi uddybet teori og undersøgelser i forhold til forældresamarbejde. Ud fra opgavens teoretiske grundlag, har vi undersøgt den eksisterende praksis og har derigennem fundet frem til, hvordan LOMA-projektet kan anvendes til at styrke forældresamarbejdet.

Ved at undersøge teori og forskning i forældre samarbejde er vi kommet frem til, at forældrene kan have afgørende betydning for elevernes fællesskab derigennem trivsel, læring og udvikling.

Bachelorprojektet ender med, at vi skal afprøve en LOMA-aften som tiltag, hvor vi i praksis vil skabe erfaringer med LOMA-projektet som et alternativt rum eller redskab til at styrke forældresamarbejdet.

1. Indledning

Historisk set har samarbejdet mellem forældre og skole dækket over mange forskellige typer af relationer mellem folkeskole og familie med forskellige grader og typer af forældreinvolvering. (UVM, s. 9).

På baggrund af pædagogiske erfaringer og forskning i forældreinddragelsens betydning for elevers læring, er den positive effekt af et positivt forældresamarbejde også blevet konstateret. Forskningen viser, at det er vigtigt for de unges faglige, sociale og personlige udvikling, at deres forældre interesserer sig for og bakker om deres læring og udvikling i forbindelse med deres hverdagsliv i folkeskolen. (EVA 2012 s. 13)

Som en erkendelse af forældrenes betydning for deres børns skolegang har også den nye folkeskolelov (2014) inddraget forældrene som en del af formålsparagrafferne. Her beskrives det, at skolen *sammen med forældrene* skal give eleven kundskaber og færdigheder (LBK nr. 665 af 20/06/2014, § 1).

Når både forskning og lovgivning beskriver forældresamarbejde som en del af det pædagogiske arbejde, bliver det således ikke et spørgsmål, *om* man vil inddrage forældrene i den danske folkeskole - det er et spørgsmål om *hvordan?*

Mange gange vil arbejdet med forældrene ikke være et problem. De fleste forældre bakker naturligt op om deres børns institutionsliv (Krog & Smidt, 2015 s. 23), men for nogle forældre kan det være udfordrende at skulle samarbejde med skolen. Særligt de socialt udsatte familier kan have andre sociale eller kulturelle normer og forståelser af skolen, der kan vanskeliggøre et samarbejde om elevens hverdagsliv i skolen (EVA, s. 15).

Som pædagoger finder vi dette emne utrolig relevant, da det er op til skolens ledelse og personale at arbejde med forældreinddragelse, så *alle* forældre føler sig som en ressource; men ligeledes fordi det har betydning for deres børns trivsel, læring og udvikling.

Vi vil i denne opgave arbejde med LOMA-projektets muligheder for at støtte op om skolens rum og muligheder for at styrke forældresamarbejde på Nymarkskolen.

1.1 Problemformulering

Hvordan kan det pædagogiske personale på Nymarkskolen styrke forældresamarbejdet gennem LOMA-projektet for dermed at fremme de unges trivsel, læring og udvikling og på den baggrund mindske chanceulighed?

1.2 Projektets forankring til LOMA-projektet

LOMA står for ”LOkal MAD” eller ”Lokale Madstrategier”. Det er et udviklingsprojekt, som blev til på baggrund af et partnerskab mellem Aalborg Universitet, University College Lillebælt og Svendborg kommune, og er nu en vellykket og integreret del af undervisningen og hverdagen på Nymarkskolen i Svendborg (Ruge, 2015, s. 2). Vi har som pædagogstuderende ved UCL fået lov til at deltage i forsknings- og udviklingsprojektet LOMA som en del af vores bachelorforløb.

Med den nye skolereforms indhold og længere varierede skoledage blev det relevant at fokusere på mad, måltider og sundhed som en del af skolens undervisning og hverdag. Målet for projektet blev at fremme maddannelse, læring, handlekompetencer og inklusion gennem elevernes aktive deltagelse i madlavning, undervisningen og fællesspisningen (Lomaskole.dk).

I praksis er der blevet bygget et moderne produktionskøkken i skolens rum. Klasserne skal på skift stå for planlægning af to ugers frokost, som de efterfølgende skal stå for at tilberede og servere for de over 300 elever og lærere, der deltager i madordningen på Nymarkskolen (Bilag 2).

Nogle af effekterne af udviklingsprojektet har blandt andet været, at lærerne og eleverne melder om bedre koncentration i undervisning om eftermiddagen som følge af, at flere elever spiser frokost, og både lærere og elever vidner om, at projektet har ført mere trivsel og oplevelse af sammenhæng med sig. Sidst, men ikke mindst, har projektet forbedret elevernes relationer indbyrdes samt lærernes relation til eleverne (Ruge, 2015 s. 51).

Nymarkskolen er en udskolingsskole med 7.-9. klassetrin og et 10. klassecenter lokaliseret andetsteds i byen. Nymarkskolen er en skole, der modtager elever fra fire andre skoler i distriktet. Derfor har skolen også fokus på dannelse af fællesskaber udover LOMA, da eleverne bliver en del af nye konstellationer i form af de op til ti klasser per spor (Bilag 2).

Skolens forældregruppe repræsenterer alle samfundslag. Både indkomst og uddannelsesmæssigt samt procentdelen af nydanske forældre afspejler generelt området, de er beliggende i (Svendborg kommune) (Bilag 2).

1.3 Afgrænsning

I starten af vores forløb har vi besøgt institutionen og deltaget i køkkenet samt interviewet vores kontaktperson til projektet for at finde frem til et fokusområde i vores pædagogiske tilgang til LOMA-projektet. Vores interesseområder inden for LOMA gik på:

- Elevernes deltagelse og læring,
- sundhedsfremme gennem LOMA og
- forældresamarbejde.

Efter dialog med vores kontaktperson og LOMA-koordinator Rikke Thrane om vores interesseområder fandt vi frem til, at vores interesse inden for *forældresamarbejde* havde det største udviklingspotentiale på Nymarksskolen. ”Vi er klart udfordrede på det punkt.” Udtalte vores hun om forældresamarbejdet.

I vores bachelorforløb har vi arbejdet med lærernes tilgang til forældresamarbejdet i udskolingen med udgangspunkt i, hvilken betydning det vil have for elevernes læring og udvikling.

1.4 Begrebsafklaring

Inden vi når til opgavens metodeafsnit, vil vi her præsentere centrale begreber, der ikke bliver uddybet i teksten, men har betydning for forståelsen af den nærværende opgaves indhold:

Forældresamarbejde:

I vores opgave er vi kommet frem til, at forældresamarbejde er mødet og samarbejdsfladerne mellem skole og hjem, hvor forældre og skole arbejder sammen om at støtte elevens skolegang. Det ekstraordinære behov for forældresamarbejde centrerer sig ofte om elever i vanskeligheder.

Forældrenes rolle er en central del af elevens liv, og skolen kan derfor ikke forstå eleven uden at inddrage forældrene. Forældre skal forstås som en uvurderlig ressource, der også kan støtte op om elevens skolegang og alle de relationer og opgaver, som det at være et skolebarn bringer med sig. Derigennem kan forældrene have betydning for om eleven trives med at være skolebarn, og de får derigennem betydning for elevens trivsel, læring og udvikling. (EVA 2012, s. 13)

Trivsel, Læring og Udvikling

Til at belyse disse tre begrebers sammenhæng anvender vi psykolog, ph.d. Rasmus Alenkærs IC3-model. Det er en model, der behandler kvalitativ inklusion i skolen og beskriver sammenhængen mellem de fysiske betingelser, sociale samspil samt elevens evner til opgaveløsning (Mårtensson 2013, s. 236-237)

Disse tre forhold har betydning for elevens samlede trivsel, og det er trivslen, der fremmer udvikling og læring i skolen. Opgavens særlige fokus går på forældresamarbejdets betydning for de sociale samspil, der betinger elevens læring og udvikling som en aktiv deltager i fællesskabet (Ibid.). Dette belyses endvidere i opgavens afsnit om systemteori og Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model (3.4 og 3.5).

Resiliens

Resiliens er et komplekst begreb, som beskriver et fænomen, der er en del af den proces, hvor et menneske klarer sig bedre end forventet på trods af belastninger og vanskelige situationer i livet. Resiliens betyder "robusthed" eller "modstandsdygtighed" oversat til dansk. Disse udtryk er dog ikke dækkende for ordets oprindelige betydning, da det indikerer, at resilierende processer udelukkende er et resultat af iboende ressourcer og ikke som resultat af et samspil mellem individet og dets omgivelser (Jakobsen 2014, s. 20, 47-48).

2. Metodeafsnit

I vores opgave har vi valgt følgende teori og teoretikere til at besvare vores problemformulering:

Til at definere aktionslæring og aktionsforskning har vi valgt Ulf Brinkkjær, lektor i pædagogisk sociologi ved DPU og Marianne Høyens, Cand.mag i pædagogik, lektor ved DPU, beskrivelse af aktionsforskning og udvikling af praksis. Afsnittet om aktionsforskning bruges senere i vores opgave til udvikling af praksis (Brinkkjær & Høyen 2011). Vi anvender desuden Brinkkjær & Høyen i opgavens videnskabsteoretiske afsæt.

Da vi arbejder med forældre til unge elever, har det været relevant at belyse, hvad der har betydning for unges udvikling. For at få dette perspektiv på forældresamarbejde, har vi anvendt den britiske sociolog Anthony Giddens teori om det senmoderne samfund.

Som baggrund for at arbejde med forældresamarbejde i en institutionsmæssig sammenhæng går vi indledningsvist i dybden med den nye folkeskolelovs bestemmelser om skolens og forældrenes pligt til at samarbejde (LBK nr. 665 af 20/06/2014).

Til at uddybe forældresamarbejdets betydning for eleveres læring og udvikling og derigennem chanceulighed, har vi valgt at belyse forældresamarbejde set ud fra teori om resiliens. Til at forstå resiliensbegrebets betydning i praksis anvender vi Ida Skytte Jakobsen, psykolog, ph.d. docent og forsker i resiliensprocesser hos udsatte børn og unge ved University College Lillebælt.

I forlængelse af resiliens og omgivelsernes betydning gennemgår vi systemteori som indledning på forældresamarbejdet set med Urie Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel. Vi anvender Liv Mette Gulbrandsen, professor i psykologi og udviklingspsykologi ved Høgskolen i Oslo og Akershus, til at forstå de omgivende systemers indflydelse på individets udvikling (Gulbrandsen, 2009)

Til den mere praksisorienterede del af det teoretiske grundlag, anvender vi primært en undersøgelse af Danmarks Evalueringsinstitut, om det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner (EVA 2012). Det er en omfattende undersøgelse, der også bliver nævnt af anden litteratur

om forældresamarbejde, som vi anvender (UVM, 2009)(Krogh & Smidt, 2015). Undersøgelsen har derfor også fået en mere central rolle i den del af opgaven.

Undersøgelsen nævner blandt andet, at et anerkendende ressourcesyn på forældre er af afgørende betydning for forældresamarbejdet. Undersøgelsens pointer relaterer vi til den anerkendende teori og metode *appreciative inquiry*. Vi bruger den selvstændige psykolog og lærebogsforfatter, Bente Lynges tekster om anerkendende teori. Her præsenteres også 5D-modellen, der er en anerkendende model fra AI-tænkningen, som både kan bruges i forældresamarbejde og til udvikling af praksis.

2.1 Kvalitativ metode

Til undersøgelsen i denne opgave anvender vi kvalitative undersøgelsesmetoder i form af interviews og iagttagelser nedskrevet som praksisfortællinger. Vi bruger aktionsforskningen som tilgang til udviklingsprocesser i vores projekt, og der er blandt andet tradition for at anvende kvalitative undersøgelsesmetoder i undersøgelsesfasen (Brinkkjær & Høyen 2011, s. 112). I denne opgave har vi anvendt kvalitative undersøgelsesmetoder for at tage udgangspunkt i netop Nymarkskolens pædagogiske praksis som genstandsfelt for vores undersøgelse (udddybes i afsnit om aktionsforskning (3.1).

Til vores primære undersøgelse har vi interviewet to LOMA-lærere, som er henholdsvis LOMA-koordinator og inklusionslærer. Til dette interview udarbejdede vi en interviewguide (Se bilag 1), som praktikerne fik at se på forhånd. Dette giver informanten tid til at reflektere og kan måske derigennem byde ind med mere kvalificerede svar. Til selve interviewet brugte vi en semistruktureret tilgang med overordnede spørgsmål, som tillod os at stille uddybende spørgsmål til informanternes svar (metodeguide.au.dk).

Kildekritik af kvalitativ metode

I vores kvalitative undersøgelsesmetoder anvender vi en deduktiv tilgang i undersøgelsen af praksis, da vores undersøgelser tager udgangspunkt i begreber og teorier om forældresamarbejde. Vi er bevidste om, at vi derved ikke kan undersøge praksis uden, at vores forforståelse får betydning for vores tolkning af informationerne. Vores subjektivitet vil derfor præge, hvordan vi tolker materialet i undersøgelsen, men vi vil forsøge at opnå objektivitet ved at forholde os kritisk til de indsamlede informationer samt behandle informationer, der går ud over undersøgelsens fokus (Aagerup 2015, side 35). Da vi kun interviewer to lærere i praksis, giver det os en usikkerhed i forhold til undersøgelsens validitet. Praktikernes svar kan ikke generaliseres til andre institutioner med sikkerhed, men forsyner os med et kvalitativt indblik i Nymarkskolens praksis.

2.2 Kildekritik af litteratur

Til opgavens teoretiske grundlag anvendes der litteratur om både teori og praksisorienterede undersøgelser.

I opgavens teoretiske grundlag, er der i videst muligt omfang blevet anvendt primærlitteratur til de overordnede teoretiske perspektiver på forældresamarbejde. Der hvor vi ikke har anvendt primærlitteratur, har vi brugt sekundær litteratur, som refererer de større teoretikers teori. Vi er opmærksomme på, at selvom vi har valgt litteratur af eksperter inden for teoriens områder, kan der være en vis grad af misfortolkning.

I den praksisorienterede forskning og undersøgelser blev resultaterne af Danmarks

Evalueringsinstituts undersøgelse refereret som primærkilde i andre undersøgelser (Krogh & Smidt 2015, Undervisningsministeriet 2013 og VIDA). De andre undersøgelser adskiller sig dog med deres forskellige foki og afsæt for at arbejde med forældresamarbejde.

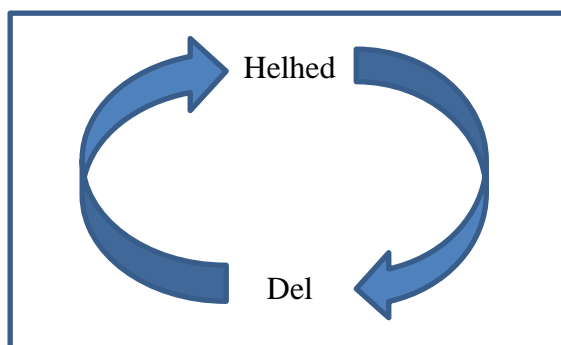
I opgaven har vi gennemgående anvendt nyere litteratur og undersøgelser, som stadig må betragtes som tidsrelevante.

2.3 Opgavens menneskesyn og videnskabsteoretiske afsæt

Vores menneskesyn afspejler sig i vores videnskabsteoretiske afsæt, som også kan genkendes i opgavens teoriafsnit.

Vi mener ikke, at man kan opnå objektive sandheder inden for pædagogisk praksis, som det er idealet inden for positivismen og naturvidenskaben (Brinkkjær & Høyen, kap. 3). Vi mener i stedet, at man bør forstå individet ud fra dets relationer og den sociale konstruktion, det er en del af, som i samfundsvidenskaben og hermeneutikken – de såkaldte åndsvidenskaber (Ibid. s. 80).

Samfundsvidenskaben handler overordnet om, at vi er en del af en social konstruktion, som vi som mennesker er med til at reproducere (Ibid. s. 120). Hermeneutikken hører til dels under samfundsvidenskaben og understreger, at alting er en del af en helhed, der må forstås ud fra hinanden. Den hermeneutiske cirkel beskriver således, hvordan at en ”del” giver forståelse til helheden, og at helheden giver forståelse til delen (Ibid. s. 101).

(Model 1: Frit efter Brinkkjær & Høyen s. 101).

Vi søger at forstå individets oplevelser ud fra dets egen oplevelsesverden, hvilket kendetegner fænomenologien. Dog vil vores analyse bære præg af en hermeneutisk betragtning (Aagerup, 2015, s. 25), da vi er ofre for vores egne erfaringer og forforståelser. Når vi ser på individet, er vi samtidig også optaget af det samfundskritiske forhold, som påvirker individet og dets omgivelser. Vi er interesseret i at forstå individet som en konstruktion af udefrakommende elementer f.eks. via lovgivning samt det fællesskab, det indgår i. Dermed bliver individets virkelighed afhængig af den kulturelle kontekst (Brinkkjær & Høyen, 2011, s. 127).

2.4 opgavens opbygning og analyse

Opgaven er delt op i et primært teoretisk afsnit efterfulgt af et empirisk afsnit. Vi har som nævnt brugt opgavens teoretiske afsnit til at undersøge praksis. Vores opgave står derfor også opbygget efter samme kronologi med teori efterfulgt af empiri.

Vi vil løbende igennem hele opgaven både reflektere og analysere på teori og empiri. Vi har valgt at lave analysen løbende, for at skabe sammenhæng mellem teorien og dens relevans for besvarelsen af problemformuleringen.

Inden læseren fortsætter, vil vi her nævne, at vi anvender forskellige betegnelser for eleverne på Nymarksskolen. Når vi skriver børn, unge og lignende kunne det lige så godt erstattes med "elever". Det samme gælder når vi nævner lærere. Dem betegner vi også som det pædagogiske personale.

3 Forsknings- og teoriafsnit

I vores forsknings- og teoriafsnit vil vi præsentere teori, der har relevans for vores opgave.

Forsknings- og teoriafsnittet vil blive indledt med aktionsforskning som vores tilgang til LOMA-projektet på Nymarksskolen. Teorien efterfølgende betegner vi som det teoretiske grundlag for opgavens videre afsæt.

I vores indledende undersøgelse fik vi sammen med vores kontaktperson til LOMA-projektet identificeret forældresamarbejde som fokus for vores projekt. Forældresamarbejdet er derfor forsknings- og teoriafsnittets primære fokus, som vi anvender i det teoretiske grundlag for vores undersøgelse.

3.1 Aktionsforskning som tilgang til udviklingsprocesser i praksis

Vi har valgt aktionsforskning som tilgang til arbejdet med udvikling i vores projekt på Nymarksskolen. Aktionsforskning er en forskningstilgang som har til mål at løse et problem sammen med praktikerne at skabe ny viden i praksis (Brinkkjær & Høyen, s. 107).

Aktionsforskningen er kendetegnet ved, at den eksterne forsker eller samarbejdspartner sammen med praktikerne fokuserer på et bestemt problem, og at de i fællesskab afprøver tiltag, som skaber ny viden, der kan løse problemet (Ibid.). Vores indledende fokus, som det kan ses i afgrænsningen, gik derfor på at identificere et problem eller en udfordring, som vi kunne samarbejde med praktikerne om at løse gennem vores relation til LOMA-projektet.

En af de grundlæggende tanker bag aktionsforskning er, at det som udgangspunkt er praktikerne selv, der er bedst til at forske i egen praksis (Jensen 2015, s. 228). Vi har valgt aktionsforskning som tilgang til projektet ud fra en anerkendende overbevisning, hvor vi ønsker at udvikle praksis ud fra praktikernes egne behov.

Det vil gøre vores opgave mere relevant for praktikerne, og samtidig giver det os et aktuelt fokus at handle på.

Da vi er på en professionsrettet uddannelse, er det desuden vores opgave at demonstrere, at teori og praksis ikke er to uforenelige størrelser, men kan anvendes til at forstå hinanden i et vekselvirkende samspil og samtidig gøre dette samspil anvendeligt i praksis.

3.1.1 Aktionsforskningens processer

Da vi i denne opgave beskriver vores tilgang ud fra aktionsforskning, vil vi her skitsere aktionsforskningens processer overordnet, idet det har betydning for vores videre arbejde som en del af opgaven.

Som udgangspunkt vil der normalvis være et eksisterende problem i praksis, som de eksterne samarbejdspartnere bliver tilkaldt for at undersøge, men i vores projekt har vi indledende været med til at identificere forældresamarbejde som et potentielt udviklingsområde i stedet.

De efterfølgende processer som vi i opgaven arbejder med veksler overordnet set mellem tre elementer:

Undersøgelse: Aktionsforskning anvender ikke én bestemt undersøgelsesmetode, men flere forskellige, der typisk ligger inden for den kvalitative empiriindsamling med observationer og interviews (Brinkkjær & Høyen 20 s. 112). Forskerens opgave i undersøgelsen er at spørge praktikerne kritisk ind til tiltag og samtidig sikre, at resultaterne understøttes af et vidensbaseret grundlag. (Jensen 2015, s. 228)

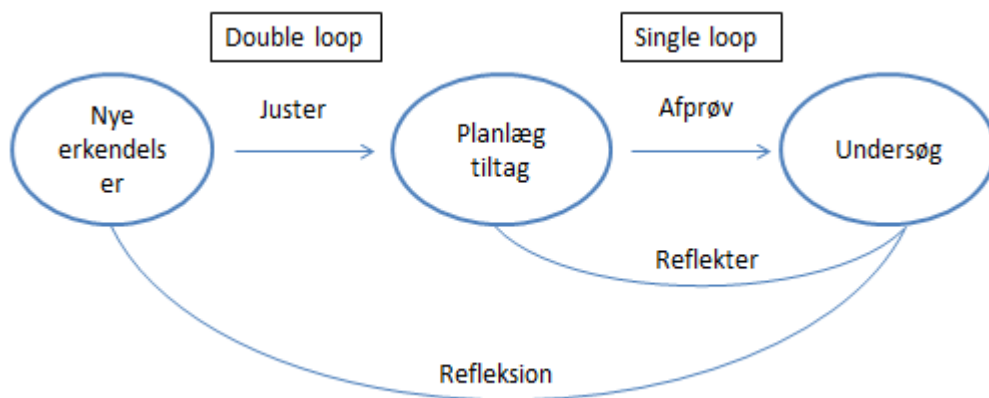
Aktion: Aktionsforskningens mål er at løse et problem for praktikerne og samtidig bibringe ny viden i fællesskab med praktikerne. Det der er forskningens genstandsfelt er netop aktion. Aktion er handlinger, og det er disse handlinger og tanken bag dem, som undersøges af forskeren i samarbejde med praktikerne. Når undersøgelsens formål er at skærpe fokus på problemstillingen, er forskerens opgave at reflektere over handlinger i praksis for at opnå ny viden og erkendelser i samarbejde med praksis (Brinkkjær & Høyen s. 114).

Refleksion: I aktionsforskningen er viden lig med forandring. Den viden som fremstilles i vekselvirkningen mellem undersøgelse og aktion, kan bruges til at forandre praksis. Disse forandringer er med til at skabe ny viden og nye erkendelser, der fortsat kan inspirere til udvikling af praksis inden for praktikerens problemfelt (Ibid.).

3.1.2 Single loop og double loop i aktionsforskningen

Den amerikanske professor ved Harvard, Chris Argyris, fik sammen med sin makker og professor i filosofi og læringsteori, Donald Schön, beskrevet aktionsforskningens *single* og *double loop* inden

for organisatorisk læring. (Madsen 2012, s. 17). Vi har ud fra frit tilgængelige modeller inden for aktionsforskningen udarbejdet nedenstående model til at beskrive læringsteorien inden for aktionsforskningens område.

(Model 2: Single og Double Loop)

Et single loop i modellen kan umiddelbart se ud til at indeholde samme processer som et dobbelt loop. I teorien beskrives single loopet dog som af mere problemløsende karakter med manglende refleksion til den vedvarende erfaringsdannelse, og det mangler derigennem en mere permanent læring. I dobbeltloopet derimod samles der op på erfaringer fra det første tiltag. De nye erkendelser behandles reflektivt, og får dermed en mere valid status som en egentlig læringsproces med følgende udvikling af praksis (Ibid. s. 18-19).

I vores forløb med LOMA's forskningsprojekt anvender vi samme tilgang til læringsprocesser med udvikling til følge som i aktionsforskningen. Vi ser os selv som de eksterne samarbejdspartnere, der ud fra et teoretisk grundlag undersøger praksis og med viden herfra afprøver tiltag sammen med praktikerne.

Vi vil allerede nu afsløre, at vi ud fra aktionsforskningen som tilgang, får planlagt et forældrearrangement med vores tilknytning til LOMA-projektet som facilitator, for derigennem at give forældrene rum til at mødes og danne indbyrdes relationer.

I resten af vores teoretiske afsnit vil vi gå i dybden med teori og elementer af pædagogisk praksis med betydning for etableringen af et godt forældresamarbejde uafhængigt af LOMA-projektet. Ud fra tænkningen i aktionsforskningen, vil vi anvende viden fra teoriafsnittet til at undersøge og forhåbentligt bidrage til udvikling af forældresamarbejdet på Nymarkskolen.

3.2 Lovgivningens bestemmelser om forældresamarbejdet

Der er ingen tvivl om, at det er en fordel for de danske skoler, at arbejde med at styrke forældresamarbejdet. Men hvilke krav er der til skolen om at samarbejde med elevernes forældre? Som baggrund for at behandle forældresamarbejde i folkeskolen, indleder vi det teoretiske afsæt ved at uddybe lovgivningens bestemmelser på området.

Afsnittet er inspireret af Danmarks Evalueringsinstituts undersøgelse af forældresamarbejde med forældre i udsatte positioner (EVA 2012, s. 23-26).

Som nævnt i indledningen fremgår det af den nye folkeskolelov, at skole og forældre *skal* samarbejde, om at give eleverne kundskaber og færdigheder. Vi kommer i nedenstående nærmere ind på folkeskolens formål i § 1 og folkeskolens pligt til at underrette forældrene, om elevens udbytte af undervisningen. I folkeskolelovens § 1 står der således:

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.”

I § 2 stk. 3. står der endvidere:

§ 2, *Stk. 3.* Elever og forældre samarbejder med skolen om at leve op til folkeskolens formål. (LBK nr. 1534 af 11/12/2015)

I formålsparagrafferne tydeliggøres det, at skole og hjem er fælles om elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder og elevernes alsidige udvikling samt, at det forventes af forældrene, at de samarbejder med skolen om at leve op til dennes formål.

I § 13 fremhæver bestemmelserne lærernes pligt til at formidle elevens udbytte af undervisningen til forældrene. Der står således:

§ 13. Eleverne og forældrene, jf. § 54, skal regelmæssigt underrettes om lærernes og eventuelt skolens leders syn på elevernes udbytte af skolegangen. Forældrene skal underrettes skriftligt om resultaterne af test, jf. stk. 3. (Ibid.)

Denne paragraf berører en af de mere traditionelle kontaktflader i skole-hjem-samarbejdet.

Underretningen om elevens udbytte er et redskab, som kan anvendes i skole-hjem-samarbejdets *forventningsafstemning* af, hvordan forældre og lærere kan kvalificere og støtte undervisningen af eleven, hvilket vi mener, er relevant i forbindelse med den førnævnte § 2, stk. 3.

Derudover bliver der i folkeskoleloven pointeret forældrenes ansvar for at undervisningspligten opfyldes. I folkeskolelovens § 35 står der:

“Forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, skal medvirke til, at barnet opfylder undervisningspligten, og må ikke lægge hindringer i vejen herfor.”
(Ibid.)

Folkeskoleloven fremhæver altså at forældre og skole skal bakke op om hinanden og samarbejde om skolens formål. Af lovteksten fremgår det dog ikke tydeligt, *hvordan* samarbejdet skal tage form i praksis.

Samarbejdet er dog ikke altid en selvfølge, særligt i arbejdet med forældre i udsatte positioner (EVA 2012, s. 25). I ordet “samarbejde” er der en grundantagelse om, at de to parter (skole og hjem) samarbejder om et fælles mål for elevens trivsel, læring og udvikling. Skole og hjem kan imidlertid have mange forskellige forventninger til den anden part om ansvar og pligter, og derfor kan det være af afgørende betydning at arbejde med forventningsafstemning i et differentieret samarbejde (Ibid.). Denne tematik uddybes i sidste del af vores teoriafsnit.

3.3 Forældresamarbejdets betydning for unges udvikling

Til at forstå unges udvikling som en del af en kontekst, vil vi her præsentere sociologen Anthony Giddens teori omkring individet i det senmoderne samfund. Giddens beskriver det senmoderne samfund som dynamisk, foranderligt og intenst (Jensen & Meyer 2011, s. 75) Ifølge Giddens er det senmoderne menneske i stand til at håndtere dette i kraft af behovet for en øget refleksivitet.

Uafhængigheden af tid og rum

I det senmoderne samfund er individet hele tiden tvunget til at træffe valg. Dette sker som en følge af samfundets uafhængighed af tid og rum. Førhen var man meget traditions- og stavnsbundne, og de fleste valg var givetvis taget for en i de begrænsede muligheder, man havde for fremtiden. I det senmoderne samfund ændres vilkårene, og landet ligger åbent for muligheder (Ibid. s.74) Giddens mener derfor, at hele ens tilværelse er et spørgsmål om valg. For at kunne overskue, hvilke valg man tager, har man brug for en følelse af sikkerhed. Giddens taler her om *ontologisk sikkerhed*. Ontologisk sikkerhed omhandler troen og tilliden til de systemer, der omgiver os (Ibid. s. 73) For de unge kan det være valget om uddannelse og den fremtid der skal være deres levebrød, men kan også være af mere social karakter. Det handler om tillid i de relationer man har, og tillid til de fællesskaber, som man vælger at deltage i.

Som vi kommer ind på i denne opgave, har skolen sammen med forældrene en opgave i at skabe rummelige fællesskaber, der styrker elevernes trivsel i fællesskabet.

De mange muligheder i tilværelsen af forskellig art er forbundet med valg og fravalg. De mange valg er forbundet med tvivl og indre konflikter, som også kan påvirkes af pres fra fællesskabet.

Det er skolens rolle sammen med forældrene, at styrke de unges tillid til systemerne og troen på sig selv og på, at man kan vælge rigtigt i en tid, hvor idealet er en person, der selvstændigt kan træffe valg og tage ansvar for egen fremtid.

Valg og fravalg, der giver en følelse af ontologisk sikkerhed, er en konstant proces for den unge i det senmoderne samfund (Ibid. s. 75).

3.3 Forskning i resiliens som grundlag for arbejdet med at mindske chanceulighed

I vores opgave, hvor målet er at fremme læring og udvikling, og at mindske chanceulighed gennem et styrket forældresamarbejde, finder vi viden og forskning om *resiliens* meningsfuldt for forståelsen af *forældresamarbejdets* betydning for elevens udviklingsbetingelser.

3.3.1 Forskning i resiliens er et veldokumenteret felt

Der er blevet forsket i resiliens i snart 60 år, og kan siges at være et veldokumenteret fænomen (Jakobsen 2014, s. 21). Fænomenet *resiliens* er dukket op i risikoforskningen, hvor man forsøgte forstå og dokumentere psykisk sygdom i arbejdet med at kunne forebygge og behandle disse. Som en del af risikoforskningen dukkede der imidlertid et mere uventet interessant fænomen frem – nemlig resiliens (Ibid. s. 33). Forskningen tog en drejning, da man fandt ud af, at ikke alle udviklede sig i en negativ retning, selvom man var udsat for stor risiko, og derigennem fik forskere øjnene op for det, de virkelig søgte (Ibid. s. 34).

Resiliensforskningen læner sig lidt op ad de tre overordnede videnskabsteoretiske retninger, idet det er objektivt veldokumenteret, hvilke sociale og personlige faktorer, der har betydning for en positiv udvikling på trods af belastninger eller ligefrem traume. Naturvidenskabene kan dog ikke forklare effekten af faktorerne uden at kigge på individets relationer og den sociale konstruktion, som den er en del af.

3.3.2 Definition af resiliens

Resiliens er et komplekst begreb, fordi det er svært definerbart. Der er mange teoretikere, som har forsøgt at definere resiliens, der hver især har bidraget til en større forståelse af resiliensbegrebets kompleksitet. Fælles for definitionerne er, at indholdet inddrager belastninger eller risiko på den ene hånd og omhandler positiv udvikling på den anden (Ibid. s. 21). Der findes flere forskellige definitioner, men til vores teoretiske grundlag for forældresamarbejde, anvender vi en "helhedsorienteret" definition af professor ved Minnesota University, ph.d. og forsker i resiliens Ann Masten, som forsøger at tage højde for flere medvirkende faktorer, der har betydning for resilierende processer (ibid.).

“Resiliens kommer ikke fra sjældne og specielle egenskaber, men fra hverdagens magi, som findes i almindelige, normative menneskelige ressourcer i hovederne, hjerner og kroppene hos børnene, i deres familier og relationer og i det omgivende samfund. (Masten, 2001:235)” (Citat: Jakobsen 2014, s. 32)

Ved at beskrive resilierende processer som "hverdagens magi", formår Masten at gøre resiliens til et mere alment begreb, der har betydning for *alle* børn og unges udvikling - uanset social baggrund og belastninger.

3.3.3 Centrale begreber med betydning for resilierende processer

Grundlæggende viden om *adaptation* (herefter tilpasning), risiko og beskyttelse er relevant for forståelsen af resiliensbegrebet. Særligt i arbejdet med at mindske chanceulighed og at fremme positiv udvikling gennem et styrket forældresamarbejde:

- **Risiko:** at være i risiko beskrives som at være disponeret for risikofaktorer, som statistisk set ville øge risikoen for psykiske lidelser eller et liv i mistrivsel. Forskning viser, at risikofaktorer ikke bærer stor betydning alene, men at de får større betydning, når der er flere. Jakobsen skriver, at risikofaktorer har en akkumulativ effekt. Denne viden kan i pædagogiske sammenhænge med fordel arbejdes med af personalet til at minimere risiko for en negativ udvikling og derigennem mindske chanceulighed.
- **Beskyttelse:** Beskyttende faktorer er de ressourcer, som et barn kan gøre brug af for at overkomme risiko eller belastning. Der er primært tale om indre og ydre beskyttende faktorer, der har betydning for resiliensprocesser. De indre ressourcer er iboende kræfter hos barnet selv som for eksempel et positivt selvbillede, et stærkt selvværd og selvtillid. Ydre ressourcer findes i barnets relationer, familie, nærmiljø og kultur (Ibid. kap. 2). Det pædagogiske personales rolle er at tilrettelægge en praksis, som styrker elevens trivsel og kompetencer. Særligt i arbejdet med unge i udsatte positioner er det vigtigt at identificere og arbejde med at finde ressourcer i nærmiljøet, der kan fremme resilierende processer; eller muligvis vende risici til beskyttende faktorer i form af et forbedret skole-hjem-samarbejde.
- **Tilpasning:** Ida Skytte Jakobsen beskriver tilpasning ud fra den engelske betydning af ordet *adaptation*. Tilpasning har i denne form flere betydninger og kan sammenlignes med den botaniske betydning, om planter eller organismer som trives selv under ekstreme forhold. På samme måde illustrerer planters tilpasning individets resilierende processer, hvor et barn, som har levet i høj risiko alligevel udvikler sig og tilpasser sig positivt på trods af øget belastning (Ibid. s. 17-18)

At “klare sig godt” som et resultat af en vellykket tilpasning er et subjektivt begreb, der har betydning for målet for den pædagogiske praksis (Ibid. s 67-79). I den forbindelse kan man sætte en

række objektive kriterier såsom: Være en sund og rask deltager i klassens fællesskab, gennemføre skolen med gode karakterer og blive optaget på næste studie.

Det objektive indsnævrer mulighederne for at være i “den resiliente gruppe”, men hvis man i stedet vurderer elevens tilpasning ud fra elevens egne oplevelser, vil nogen fra den “ikke-resiliente gruppe” måske alligevel opfatte sig selv som resiliente (ibid.)

De pædagogiske mål, som personalet sætter for praksis, har betydning for de tiltag, der igangsættes for at indfri dem. Ud fra vores teoretiske afsæt tror vi på, at forældresamarbejdet kan være medvirkende til at sætte fokus på ressourcer og beskyttende faktorer. Det får en særlig betydning for forebyggelse af chanceulighed, hvis personalet samarbejder ekstraordinært med forældre, om elever der vurderes at være i vanskeligheder.

Det er som nævnt i indledningen ikke altid en selvfølge at forældrene ønsker at samarbejde (EVA 2012, s. 15). Konflikter mellem skole og hjem, eller for store værdispring mellem disse parter, kan anskues som en risikofaktor, fordi det skaber diskontinuitet mellem elevens livsverdener i skole og hjem. Det vil føre til store krav om tilpasning mellem miljøerne for, at eleven opnår mening og sammenhæng mellem de to systemer. Risikoen ved konflikter mellem skole og hjem, kan vendes til en beskyttelsesfaktor, som kan øge trivslen for eleven, idet at det pædagogiske personale arbejder sammen med forældre i stedet for imod hinanden. Ansvar for skole-hjem-relationen ligger hos de professionelle og skolen som institution med al sin viden om undervisning og hjemmets betydning for elevens trivsel og læring.

For bedre at kunne forstå miljøets betydning for elevens udvikling, vil vi i næste afsnit gennemgå systemteori og derefter inddrage Urie Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel, for også at demonstrere illustrativt, hvordan arbejdet med resiliende processer kan se ud i praksis.

3.4 Et systemteoretisk perspektiv på forældresamarbejde

I vores teoretiske afsnit anvender vi systemteori til at forstå kompleksiteten i forældresamarbejdets betydning for elevernes udvikling og læring og det pædagogiske personales forståelse for egen praksis. Systemteorien afspejler vores videnskabsteoretiske afsæt i socialkonstruktivismen, idet teorien uddyber omgivelsernes betydning for individets udvikling i samspil med en social konstruktion (Brinkkjær & Høyen 2011, s. 120), og at individet gradvist får indflydelse på omgivelserne.

Indtil systemteoriens indtog var udviklingspsykologien primært domineret af individorienterede udviklingsopfattelser. Frem til 1970'erne, inden for udviklingspsykologien, søgte forskere forklaringer på, hvad der forårsagede enten negativ eller positiv udvikling i individet, i stedet for at interessere sig for individet som en deltager i sociale og kulturelle systemer (Gulbrandsen, 2008 s. 51). Systemteorien forholder sig kritisk til den individorienterede udviklingsteori, og interesserer sig i stedet for individets udvikling i dets relationer og samspil med omgivelserne.

Meget nutidig teori opfatter relationer og samspil mellem mennesker og det omkringværende miljø som essentielt for psykisk udvikling. Derfor kan man heller ikke nøjes med at undersøge en enkelt deltager, når man vil undersøge dennes udviklingsprocesser. For at forstå individets udviklingsprocesser, er det vigtigt at inddrage flere af udviklingsprocessens deltagere (Ibid. s. 50). I systemteorien er individet en voksende deltager i sociale og kulturelle miljøer. Miljøerne påvirker de sammenhænge, som individet indgår i, men som en voksende deltager påvirker individet også miljøet gradvist i et vekselvirkende forhold. De udviklende miljøer, som har betydning for individet er ikke blot de miljøer, som individet deltager i. Det omfatter også de systemer og forbindelser, der opstår mellem miljøerne samt indflydelse fra mere overordnede og gennemgående systemer (Ibid. s. 50, 53)

Når det nævnes, at det hele ændrer sig over tid, bliver det et kompliceret system at holde rede på. Derfor inddrager vi Urie Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel til at se nærmere på, hvordan *forældresamarbejdet* får betydning for elevens udvikling, og hvordan man kan kortlægge ressourcer i elevens miljøer.

3.5 Forældresamarbejde i Urie Bronfenbrenners økologiske udviklingsmodel

Urie Bronfenbrenner var en russisk-amerikansk udviklingspsykolog, der var med til at ændre synet på menneskelig udvikling ved at inddrage sociale og miljømæssige faktorer i sin teoridannelse. Bronfenbrenner er kendt for sin udviklingsøkologiske model, der har status som en kendt referencemodel inden for udviklingspsykologien (Gulbrandsen 2008, s. 50).

Til at forstå forældresamarbejdets betydning for elevens udvikling og læring, gennemgår vi kort Bronfenbrenners økologiske model, hvorefter vi analyserer på de forskellige systemers indflydelse på hinanden og derigennem, hvad det kan betyde for elevens udvikling og læring.

Den udviklingsøkologiske model

(Model 3: kilde: nububupt.dk)

I Bronfenbrenners økologiske model er barnet i centrum som *fokuspersonen*.

Fokuspersonen deltager i og er omgivet af mikro-, meso-, ekso-, makro- og kronosystemerne. Bronfenbrenner har beskrevet sin model som *økologisk*, fordi fokuspersonen ikke er en passiv modtager af det omgivende miljø, men en aktiv voksende deltager, der gradvist går ind i, og også forandrer det omgivende miljø (Ibid. s. 53). Det afspejler også modellens socialkonstruktivistiske placering i videnskabsteorien

I vores udgave af modellen finder vi også *elev* i centrum som fokuspersonen. Fokuspersonen er som en biologisk organisme, der er aktivt deltagende i, og samtidigt bliver påvirket af de omkringværende miljøer (Ibid. s. 52):

Mikrosystemer: Det er i familien, skolen, fritidsklubber med mere. Det er alle de systemer som fokuspersonen selv indgår i. For fokuspersonen er det særligt relationer og begivenheder i disse systemer, der har indflydelse på dennes udvikling og socialisering.

Mesosystemer: Det er disse systemer, der forbinder fokuspersonens mikrosystemer, men fokuspersonen ikke selv indgår i. Disse forbindelser kan være med til at skabe sammenhæng

mellem fokuspersonens systemer, så fokuspersonen oplever en øget sammenhæng mellem forskellige livsarenaer.

Disse forbindelser kan også være risikable og skabe diskontinuitet, hvis der er for store værdiforskelle mellem mikrosystemerne fokuspersonen indgår i.

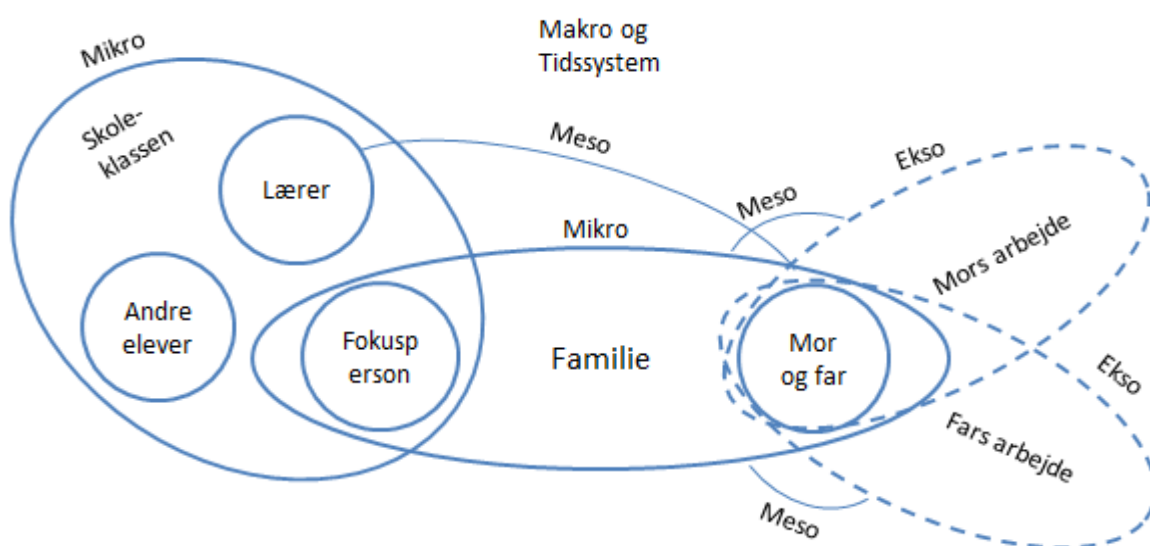
Exosystemer: Det er de systemer som har indflydelse på fokuspersonens mikrosystemer, men som fokuspersonen kun sjældent eller aldrig indgår i direkte. Eksempler på exosystemer er typisk forældrenes arbejde eller lærerstaben på fokuspersonens skole.

Makrosystemet: Makrosystemet er det lag, som gennemsyrrer alle de andre. Det er et givet samfunds kulturelle værdier og politiske strukturer, der giver forskellige livsbetingelser for den udviklende fokusperson. Et eksempel på dette er den nye folkeskolereforms betydning, der har betydning for elever, lærere og forældres betingelser og muligheder i hverdagen.

Kronosystemet: Bronfenbrenners femte og senere tilføjelse i systemet er krono- eller tidssystemet. I systemteorien skal individet forstås ud fra de kontekster eller sammenhænge, som individet indgår. Derfor er det også naturligt at analysere individet ud fra den tid, der har været med til at sætte rammen om fokuspersonens udvikling.

De processer og begivenheder fokuspersonen har gennemlevet har ligeledes indflydelse på fokuspersonens udvikling, og fokuspersonen må derfor også forstås ud fra begivenhederne i det gennemlevede liv. Da det pædagogiske personale på Nymarkskolen ikke har en tidligere historie med eleverne, ser vi forældrene som en ressource til personalets forståelse for elevens levede (Ibid. s. 53-66).

Til vores analyse af, hvilken indflydelse forældresamarbejdet har, har vi ud fra Bronfenbrenners økologiske model lavet vores egen fortolkning af modellen (se model 3 næste side). Den illustrerer forældresamarbejdet, og hvordan det er med til at forbinde mikrosystemerne, som eleverne deltager i. Vi har valgt at lave modellen illustrativt for at overskueliggøre, hvordan modellen afspejler forældresamarbejdet i praksis med udgangspunkt i elevens omgivende miljøer.

(Model 4: egen fortolkning af Bronfenbrenners teori i praksis)

I vores model over eleven med dens omgivende miljøer, kan man se, hvilke systemer eleven primært indgår i, og hvordan de påvirker hinanden.

I mikrosystemerne finder vi de primære relationer og samspil, der har betydning for fokuspersonens udvikling. Det er aktiviteterne og kommunikationen, der har afgørende betydning for, hvordan samspillene udvikles og har derigennem betydning for fokuspersonens psykiske udvikling.

De mikrosystemer, som fokuspersonen deltager i, har som udgangspunkt forskellige dagsordener for fokuspersonens udvikling og læring. I mesoforbindelsen mellem lærer og hjem, ser vi forældresamarbejdet, som forbinder fokuspersonens mikrosystemer. I forældresamarbejdet vil lærere og forældre, som repræsentanter for hvert sit system med barnet, forventningsafstemme og definere et fælles mål for skole-hjem-samarbejdet.

Denne forbindelse får gennem forældresamarbejdet betydning for, hvordan hvert system arbejder med elevens trivsel, udvikling og læring, men kan også tilføre hinanden ressourcer og handlemuligheder, der støtter hinandens arbejde med eleven på tværs.

Hvis vi skal se på forældresamarbejdet ud fra teori om resilierende processer, er forbindelsen mellem elevens miljøer med til at åbne ressourcer, som støtter elevernes udvikling. Forbindelsen fungerer som en bro, der skaber sammenhæng mellem elevens livsverdener. Derudover kan man også bruge ovenstående model i praksis til at kortlægge elevens relationer og tilknytning til systemer med betydning for elevens trivsel for eksempel tilknytning til sports- og aktivitetsklubber,

og derudfra overveje tiltag, som kan igangsættes i skole og hjem med betydning for elevens trivsel, læring og udvikling.

3.5.1 Opsamling

Ud fra den socialkonstruktivistiske teori er vi kommet frem til, at forældresamarbejdet generelt kan være med til at fremme elevernes trivsel, udvikling og læring ved at påvirke den kontekst som eleven deltager i. Samarbejdet kan åbne op for flere ressourcer i de miljøer, som eleverne deltager i, og et styrket forældresamarbejde får derigennem også betydning for de mere eller mindre udsatte elever.

Indtil nu i vores teoretiske afsnit har vi beskrevet betydningen af et styrket forældresamarbejde, men det efterlader stadig spørgsmålet om *hvordan man "gør" forældresamarbejde?* I næste del af opgaven stiller vi skarpt på, hvad der i praksis har afgørende betydning for forældresamarbejdet i praksis.

3.6 Afgørende elementer med betydning for et stærkt forældresamarbejde

I denne del af det teoretiske grundlag, tager vi udgangspunkt i praksisorienteret litteratur og undersøgelser om forældresamarbejde. Det er undersøgelser, der har undersøgt fællestræk ved institutioner med socialt udsatte familier, hvor det alligevel lykkes at etablere et stærkt forældresamarbejde (EVA 2012, Krogh & Smidt 2015, Undervisningsministeriet u.å. & VIDA 2013).

Ved at tage udgangspunkt i de positive resultater fra undersøgelser hvor samarbejdet har haft udfordrede vilkår, vil vi fremhæve nogle tiltag, som vi mener, kan generaliseres til den almene praksis. Vores sigte er at gøre teoriafsnittet mere praksisorienteret, samt fokusere på tiltag med en dokumenteret effekt for at mindske betydningen af social baggrund.

3.6.1 Den ressourceorienterede anerkendende tilgangs betydning

I Danmarks Evalueringsinstituts, Undervisningsministeriets og VIDA's undersøgelser af pædagogisk praksis beskrives det, at et anerkendende resourcesyn er fremmende for udviklingen af forældresamarbejde og forældreinddragelse.

VIDA's undersøgelse pointerer, at det er forbundet med muligheder og barrierer at opbygge en anerkendende, ressourceorienteret tilgang til forældrene. Resultaterne viser, at det er en udfordring

at realisere den anerkendelse i praksis både i personalegruppen og blandt forældrene (VIDA 2013, s. 78).

Dette forhold peger på, at der ligger et fortsat arbejde i at udvikle mere anerkendende og ressourceorienterede tilgange til forældresamarbejdet. Fra dette udgangspunkt, har vi valgt at inddrage *Appreciative Inquiry* (herefter AI), der er en anerkendende ressourceorienteret teori i vores teoretiske grundlag.

3.6.1.1 Appreciative Inquiry som anerkendende metode i forældresamarbejde

Psykologen Bente Lyngé skriver om AI som en anerkendende teori og metode. Det er netop en ressourceorienteret metode, som tager udgangspunkt i, at forandring og udvikling bedst skabes ved at gå på opdagelse i systemernes, relationernes og den enkeltes ressourcer (Lyngé 2004, s. 172). Professor i *organizational behavior* ved Case Western Reserve University, David Cooperrider, der var med til at udvikle metoden, blev inspireret af at sætte fokus på det, der lykkes frem for at fokusere på fejl og mangler i hans arbejde med organisationsudvikling (Lyngé 2004, s. 172).

Appreciative inquiry har ligesom resiliens vist sig at være svært at oversætte til dansk uden at miste dets betydning. Appreciative betyder anerkendende, påskønnende eller værdsættende og inquiry betyder efterforskning eller undersøgelse. I oversættelsen er det svært at få det udforskende og undersøgende element med, som er en meget central del af metoden (Ibid. s. 172-173).

3.6.1.2 AI som ressourcetænkning i forældresamarbejdet

AI kan bruges som en generel tilgang til positiv udvikling af forældresamarbejdet, men kan også anvendes som metode, hvis samarbejdet er udfordret af modstand eller konflikter.

En af de grundlæggende ideer bag AI er, at der *altid* er noget i praksis som lykkes. Derudfra vægter AI i sin undersøgelse, at alle relevante deltagere og aktører sidder med vigtige informationer, som systemet eller organisationen kan lære af (Ibid. s. 175).

Et af de store mantraer i AI er, at sproget er med til at skabe virkeligheden (ibid. s. 184). AI lærer sig således også op af den socialkonstruktivistiske diskursteori, hvor diskurs afspejler, men også *skaber* social orden (Brinkkjær & Høyen 2011, s. 125-126). I AI som metode tror man på, at der altid er erfaringer i samarbejdet, man kan tillægge positiv værdi. Ved at italesætte positive erfaringer, finder man flere ressourcer i forældresamarbejdet. Grundtanken bag dette er, at når man fokuserer på noget og søger at fremhæve det - så vokser det. Samme fremgangsmåde er anvendelig, når lærerne ikke kan se, hvordan forældrene kan støtte op om elevens liv i skolen. Der er det særligt

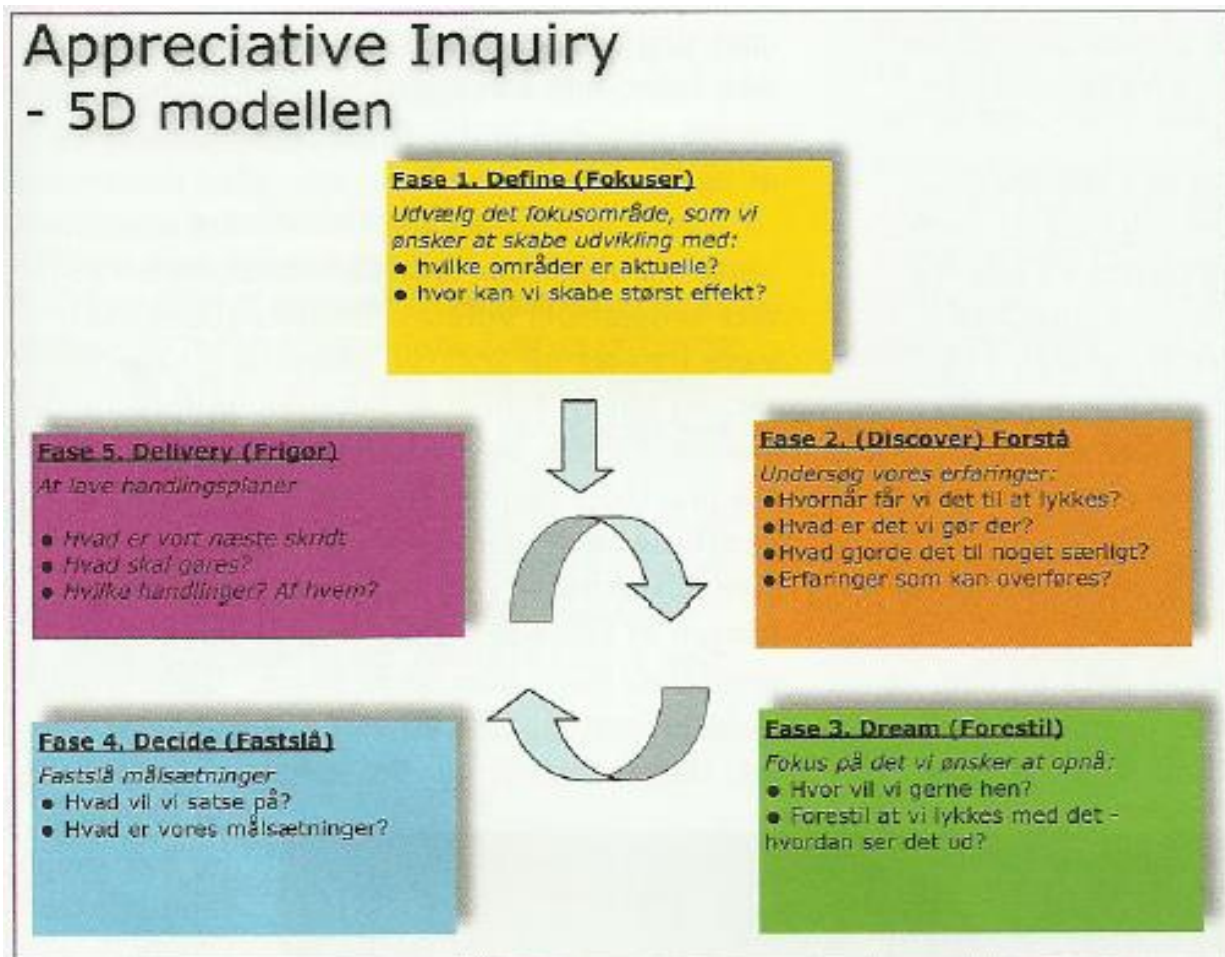
nødvendigt i samarbejdet at fokusere på forældres ressourcer, fordi de er vigtige aktører i at skabe sammenhæng mellem elevens familie- og skoleliv (EVA 2012, s. 31-34).

Det er vigtigt for det pædagogiske personale, at man ikke kommer til at italesætte negative oplevelser med elevens familie, men at man vedvarende fokuserer på positive oplevelser og erfaringer med familien og tillægger dette værdi. Derigennem kan det pædagogiske personale få deres positive erfaringer til at fylde mere, og det er denne ressourceorienteret indstilling inden for AI, der har potentiale til at udvikle praksis.

3.6.1.3 - 5D-modellen som redskab i Appreciative Inquiry som metode

Det pædagogiske tidsskrift 0-14 har i deres udgave om anerkendende pædagogik (0-14, 19. årgang, marts 2009), skrevet en meget praksisorienteret artikel om AI og 5D-modellen. 5D-modellen er oprindeligt blevet udviklet til organisatorisk udvikling ved systematisk at lære af succeser. Dens potentiale er bredt, og kan *også* bruges som et pædagogisk redskab i udviklingen af praksisområder, eller som et redskab i forældresamarbejdet om en bestemt elev eller familie (Ibid. s. 6).

I stedet for at beskrive de fem faser her i teori afsnittet vil vi anvende modellen konkret til udvikling af tiltag til praksis i empiri afsnittet. Der vil vi bruge modellen som værktøj til at tilrettelægge LOMA-aftenen som tiltag ud fra personalets positive erfaringer og ønsker for forældresamarbejdet. (Kilde: 0-14, s. 6)

Vi har endvidere brugt 5D-modellens faser som inspiration til vores interviewguide (se bilag 1).

3.6.2 De traditionelle og utraditionelle samarbejdsflader

Skole-hjem-samarbejdet består af flere traditionelle grundelementer. De deles op og har forskellige udgangspunkter for forældrenes relation til institutionen ud fra disse punkter:

- Skole-hjem-samtalen
- Forældremødet
- Sociale arrangementer og aktiviteter både for klassen og for skolen (EVA 2012, s. 43).

Samarbejdsflader i forhold til forældre i udsatte positioner

Undersøgelser peger på at forældre i udsatte positioner finder det udfordrende at deltage i forældremøder og skole-hjem-samtaler (EVA 2012, Undervisningsministeriet U.Å.).

Almindeligvis er der stor opbakning til både skole-hjem-samtalen og forældremøder. Mange forældre finder særligt skole-hjem-samtalen givende, da den giver et særligt indblik i deres eget barns skolegang (EVA 2012, s. 57).

Men forældremøder kan være en svær udfordring for de udsatte forældre. Det afspejler sig i nedenstående tabel, at ud af 373 skoleledere var der kun 6 %, der ikke oplevede nogen udfordringer i at få forældre til at møde op til forældremøder:

Tabel 3

I hvilken grad vurderer du, at jeres skole har en udfordring i at få forældre til at møde op til forældremøder?

	Andel
I høj grad	10 % (n = 37)
I nogen grad	50 % (n = 188)
I mindre grad	34 % (n = 127)
Slet ikke	6 % (n = 21)
Total	100 % (n = 373)

Kilde: spørgeskemaundersøgelse blandt skoleledere.

(Kilde: EVA 2012, s. 53)

Undervisningsministeriets undersøgelse peger på forældrenes indbyrdes relationer, eller mangel på samme, kan være en hindring for forældre i udsatte positioners motivation for deltagelse i forældremøder (UVM u.å., s. 6).

Danmarks Evalueringsinstituts undersøgelse peger på, at det kan være en udfordring for forældre i udsatte positioner at komme til forældremøderne på baggrund af deres forhold til skolen generelt. En skoleleder kommer i nedenstående citat ind på, hvordan de har succes med at få bedre relationer til forældre i udsatte positioner. En leder fra de seks skoler i undersøgelsen udtaler sig om de sociale arrangementers betydning:

“Der kommer mange til de sociale arrangementer, fordi vi ikke kræver noget af dem. Tit handler det om mindreværd og fremmedgørelse og om ikke at tale sproget og kende systemet. Derfor er det godt med tirsdagskaffe og banko til at bryde isen med. Så bliver det mere naturligt at komme på skolen, så det ikke kun er, når lokummet brænder, at de [forældrene, red.] kommer. (Leder).” (Citat: EVA 2012, s. 58).

Resultater viser, at de sociale aktiviteter er med til at give forældre gode oplevelser i og med skolen, og vil have betydning for det fremtidige samarbejde med forældrene. I mødet mellem forældre og skole, er de sociale arrangementer derfor en vigtig brik i at få de udsatte forældre indenfor (EVA 2012, s. 43). Man bør som institution derfor tilbyde forskellige aktiviteter, så man på bedst mulig vis rammer forældregruppens behov for kontakt med skolen.

3.6.3 Forældre-forældre-kontakt

De sociale arrangementer har også en anden funktion, som er blevet nævnt kort i foregående afsnit. De seks skoler i Danmarks Evalueringsinstituts undersøgelse har positive erfaringer med at få forældrene mere på banen. I stedet for at lave traditionelle forældremøder laver de sociale aktiviteter, hvor de har fokus på forældrenes indbyrdes relation til hinanden. De har for eksempel lavet natløb, eller fællesspisning, hvor forældrene er sammen i arrangementet og læreren er til stede og deltager i snakken (EVA 2012, s. 57).

Lærerne i undersøgelsen nævner mange fordele ved, at forældrene har en fået etableret en positiv kontakt til hinanden. De er gengivet under her som et uddrag af undersøgelsen, da vi finder de nedenstående punkter relevante og svære at gengive som en renskrevet tekst:

- Forældrene dukker mere talstærkt op, fordi de kender hinanden og gerne vil mødes.
- Forældrene bliver bedre til at tale om konflikter, fordi de er tryggere ved hinanden.
- Forældrene er mere villige til at indgå kompromisser, fordi de føler sig forpligtet over for hinanden.
- Forældrene kender de mere udsatte forældre og kan se fordelene ved at hjælpe dem, fx ved at tilbyde køreledelse eller arrangere legeaftaler.
- De stærke forældre aflaster lærerne, så det er forældre, som ringer de udsatte forældre op og eksempelvis får dem til at deltage i og føle sig velkomne til arrangementer.
- En stærk forældre-forældre-relation modvirker, at forældrene flytter deres barn ud af skolen. (uddrag: EVA 2012, s. 56.)

Det bør herunder nævnes at lærerne i undersøgelsen er opmærksomme på, at de ved at bede de ressourcestærke forældre om hjælp, kan komme til at fremme uheldige forældregrupperinger, og derved gøre "afstanden" mellem familier større (Ibid.). Ikke desto mindre kan det være en hjælp til at få en velfungerende klasse:

"Når det sociale fællesskab forældrene imellem bliver nøglen til en velfungerende klasse, sker det ud fra den ide, at forældremiljøet er afgørende for, hvordan forældre kan arbejde med og støtte op om klassen, fx i forbindelse med konflikter blandt eleverne, ligesom det er afgørende for at fastholde forældres deltagelse op igennem skoleforløbet." (Citat: Ibid. s. 57)

Undervisningsministeriets undersøgelse peger endda på, at de manglende relationer ligefrem kan føre til risiko for eksklusion af elever i klassen.

Dette sker ved at nogle forældre kan insistere på eksklusion af et barn, hvis de får den opfattelse, at det umuliggør deres eget barns læring. Det er konflikter som disse en god forældre-forældre-kontakt være med til at forebygge (UVM u.å. s. 6).

Det er primært denne teori, som vi har brugt i afsnittet om Giddens teori om uafhængighed af tid og rum. Vi finder forældresamarbejdets betydning for klassens trivsel afgørende for elevernes udvikling af tro på sig selv og tillid til, at man som deltager i fællesskabet kan navigere og vælge hensigtsmæssigt for egen udviklings skyld.

3.6.4 Det løbende samarbejde er vigtigt

En anden metode hvorpå man får mere deltagende forældre generelt, er gennem det løbende samarbejde.

Det løbende samarbejde forstås ved den daglige dialog, telefonisk kontakt og hjemmebesøg. Denne form for samarbejde med forældre er næsten selvsagt meget mindre formaliseret. Det løbende samarbejde har derfor også en central rolle i de udsatte forældres opfattelse af skolen. Der er imidlertid en række fordele og udfordringer ved disse kontaktformer, som vi sætter fokus på her (EVA 2012 S. 61).

Interviews fra de seks skoler i EVA's undersøgelse viser, at det løbende samarbejde er et af de samarbejdsområder med *størst* betydning for etableringen af en positiv relation mellem de udsatte forældre og skolen (ibid. s. 62). Det giver forældrene en oplevelse af at blive hørt og inddraget i deres barns skolegang, og det får dem til at føle sig mere velkomne på skolen. Særligt den uformelle kontakt viser personalets vilje og lyst til at samarbejde, og det skaber glæde hos de udsatte forældre (ibid. s. 62-63).

3.6.4.1 Kommunikation mellem skole og hjem

Den gode kommunikation mellem skole og hjem, kræver en reflekteret og tilpasset praksis omkring kommunikationsformer. Det ses i undersøgelsen, når lærere i dialog med forældre, afstemmer forventninger og ønsker til, hvordan skole og hjem bedst kommunikerer i samarbejdet:

“Til det første forældremøde laver jeg forventningsafstemning i forhold til kommunikationen. Så kan de [forældrene, red.] komme bagefter og sige, hvis de fx ikke har en computer, så laver vi en aftale” (Citat af lærer: EVA 2012, s.64)

Den daglige kommunikation med forældrene skal tilpasses forældrenes forudsætninger og behov for kommunikation. Det er med til at anerkende forældrenes behov for at blive hørt samtidig med, at skolen derigennem viser deres interesse i at samarbejde og anerkende forældrenes betydning for deres barns læring (Ibid.).

3.6.4.2 Telefonopringningen

På de seks skoler i undersøgelsen har lærerne etableret en kultur, hvor man ringer familien op. Den telefoniske kontakt har mange fordele viser resultaterne (EVA 2012, s. 65).

Den telefoniske kontakt er med til at etablere en relation til de forældre, der ikke anvender forældreintra, og som ikke har deres naturlige gang på skolen. Det får en særlig betydning blandt forældre med manglende sprogkunderskaber til at læse dansk tekst, eller ikke er vant til den papirløse kontaktform. I nogle tilfælde kan den telefoniske kontakt også etablere den indledende kontakt, så man derefter kan anvende andre medier i samarbejdet - for eksempel intra (Ibid. s. 66).

Den telefoniske kontakt vurderes også at være mere ligeværdig og personlig end de skriftlige henvendelser. Fordi opringningen er en mindre overfladisk kommunikationsform, kan samtalen føre til en større forståelse mellem parterne (ibid.).

Det skriftlige medie medfører desuden en større risiko for misforståelser, fordi der ikke kan stilles opklarende spørgsmål i samtalen. Det kan føre til en længere behandlingstid på akutte udfordringer omkring en elev i vanskeligheder, og de samarbejdende parter kan ende med at snakke forbi hinanden. Set med dette perspektiv kan telefonsamtalen i sidste ende være et mere tidsbesparende tiltag i at etablere et forældresamarbejde – også med udsatte forældre (ibid.).

3.6.4.3 Intranettet

En anden vigtig del af det løbende samarbejde foregår alligevel over skolens intranet. Både forældre og lærere i undersøgelsen er enige om, at det er en god og direkte vej til information, men det er også forbundet med udfordringer.

Forældrene understreger, at det er en stor fordel, at de over intra kan følge med i undervisningen og på den måde spørge ind til elevens skoledag. På intranettet bliver der delt emner, der vedrører hele klassen og bruges som direkte kontaktform mellem lærere og forældre, når der skal videregives korte informationer. Forældrene er ret tilfredse med intranettet som supplement til den personlige dialog med det pædagogiske personale (EVA 2012, s. 67).

Intranettet er derigennem også med til at kunne formidle positive opfølgninger på telefoniske samtaler. Der er en udbredt forståelse blandt forældrene og lærerne af, at intranettets forcer ligger i formidling af skolens praksis og de positive opfølgninger, men at det ikke er lige så velegnet til kommunikation af vanskelige emner. Det, der er negativt bør tages telefonisk (Ibid. s. 68)

3.6.4.4 Udfordringen ved intranettet

Ved brug af intranettet risikerer skolen at ekskludere forældre. Flere skoler ønsker at gøre forældresamarbejdet papirløst, men det er ikke uden bekostning

Særligt nydanske forældre med manglende sprogkunderskab og forældre, der er analfabeter med manglende skriftsproglig formåen, bliver udfordret i at følge med i skolens praksis.

Vi finder det relevant at nævne her, fordi mange skolers ambitioner om at forbedre tilgængeligheden af informationer gennem det papirløse medie, kan ende med at sætte forældre og børn i en udsat position, hvis de for eksempel går glip af skolefester eller forældremøder. Derfor er den indledende forventningsafstemning med læreren af stor betydning for alle forældres aktive deltagelse. Samtidigt kan der skjule sig et potentiale i, at det pædagogiske personale arbejder med at *lære* forældre at anvende intra gennem tilbud om IT-kurser, forældrecaféer, foldere om intra (på flere sprog) og lignende (Ibid. s. 69).

3.6.5 Forældrenes perspektiver på forældresamarbejde

Som sidste del af vores teoretiske grundlag for at arbejde med udvikling af forældresamarbejde, kommer vi ind på forældrenes perspektiver, om at samarbejde med pædagogisk personale. Suzanne Krogh og Søren Laibaich Smidt har udført et kvalitativt studie af forældresamarbejde i daginstitutioner belyst udelukkende på forældres erfaringer og perspektiver. Deres studie giver et klart billede af, at forældre ønsker at samarbejde med institution, med en bevidsthed om, at det er det bedste for deres børn. Vi har inddraget studiet ud fra en grundantagelse om, at disse forældres perspektiv stadig må primært gældende, selvom nogle forældre kan have ændret holdning til om deres indblanding i elevens skoleliv er ”det bedste” for deres barn. Vi ser nogle generelle træk i forældrenes perspektiver, som går igen fra vores anden teori.

3.6.5.1 Forældre vil gerne samarbejde

I Krogh og Smidts studie fandt de frem til, at forældre *gerne* vil samarbejde med det pædagogiske personale, og at de har nogle nuancerede perspektiver på forældresamarbejdets betydning for deres børn (Krogh & Smidt 2015, s. 23). De er meget bevidste omkring samspillet mellem deres børns livsverdener i institutionen og hjemmet, og at disse forskellige livsverdener er vigtige for deres barns liv.

I forældrenes perspektiver fremhæves forældresamarbejdets betydning for henholdsvis børnene, forældrene og personalet. De er gengivet her:

For børnene: for deres trivsel og støtte til håndtering af deres liv på tværs af institutionsgrænser.

For personalet: For at forstå og kunne afkode børnene, udfordre og støtte dem i institutionen og for at fremme trivsel og kompetenceudvikling som en del af hverdagen (ibid.).

For forældrene: for at kunne bidrage og understøtte institutionelle sammenhænge i hjemmet. De har fokus på at tale med deres børn om og arbejde videre med deres opgaver i institutionen, så deres børns to livsverdener bliver sammenhængende i stedet for to adskilte rum (ibid. s. 27).

Forældregruppen, der deltog i studiet, vurderer samarbejdet som vigtigt for deres børns trivsel, udvikling og læring ved at samarbejdet bygger bro mellem deres børns livsverdener. Det tillader forældrene at støtte deres barns institutionsliv, også i familielivet, og omvendt for personalet. Gennem det gode samarbejde kan forældre og pædagogisk personale dele vigtige informationer og erfaringer med hinanden, for derudfra at kunne finde en fælles platform og aftale opgaver indbyrdes (ibid. 24).

3.6.5.2 Forældrene skal have tillid til personalet

Forældre har brug for at føle sig anerkendt af personalet og have tillid til, at de kan henvende sig til personalet og blive taget seriøst (Ibid. s. 25-27,59-64).

Forældre synes, at det er vigtigt, og sætter pris på at kunne komme til det pædagogiske personale for at lette deres hjerte og dele bekymringer om deres barn (Ibid. s. 25). Desværre oplever nogle få forældre, at de ikke bliver taget seriøst. Det kan bunde i, at personalet ikke deler samme bekymring, men forældrene har ikke desto mindre brug for at få deres bekymring anerkendt. Det kan i værste fald resultere i, at forældrene bliver bange for at henvende sig af frygt for at diskussionen går udover deres barn. Der er også andre undersøgelser, som har dokumenteret dette fænomen. Det er ærgerligt, fordi forældrene gerne vil have råd og vejledning af personalet omkring deres børn, når det foregår på dialogisk, ligeværdigt og anerkendende vis (Ibid. s. 26-27).

Krog og Smidts studie ud fra forældrenes erfaringer viser ligesom undersøgelsen af Danmarks evalueringsinstitut, at det løbende samarbejde er af altafgørende betydning for forældrenes relation og tillid til institutionen (Ibid. s. 59-63). Det løbende samarbejde sikrer, at forældrene har en tryk relation til det pædagogiske personale, og det er vigtigt fordi, forældre og personalet har behov for

at kommunikere, for at kunne løfte deres opgaver som forældre og professionelle i barnets liv (Ibid. s. 59-60).

Derfor er det vigtigt for forældrene at kunne have et godt forhold til og tale godt med det pædagogiske personale. Det er blandt de ting, som forældrene italesætter som værdifuldt i undersøgelsen, og personalet skal derfor have in mente at være åbne over for forældrene og anerkende og lytte åbent til deres henvendelser (Ibid. s. 63)

4. Empirifsnit

4.1 Vores indledende undersøgelser, og deltagelse i LOMA-køkkenet

Vi har i starten af forløbet været ude på Nymarkskolen og mødt lærerne og deltaget i LOMA-undervisningen. Vi har som nævnt i afgrænsningen haft møder med LOMA-koordinatoren på Nymarkskolen, om vores fokus i forhold til LOMA-projektet.

Efter at have afgrænset emnet til forældresamarbejde, har vi deltaget i LOMA køkkenet, for at få et bedre indblik i LOMA-undervisningen som læringsrum, samt at få elevernes perspektiv på forældrenes engagement i forhold til LOMA.

Under vores deltagelse i LOMA-køkkenet med forskellige klasser fandt vi frem til, at det er meget forskelligt, hvilken indflydelse at elevernes LOMA-undervisning har haft på hjemmet, og hvordan forældrene “griber” elevens initiativer. Det ses meget tydeligt i den nedenstående praksisfortælling. Vi har spurgt eleverne i køkkenet om, hvad deres forældre synes om LOMA, og vi fik dette svar fra Aske (8. klasse) alle elevers navne er fiktive:

Aske: “Jamen det er meget forskelligt. Altså mine forældre de er med på at prøve noget nyt, når der er noget, jeg har lært at jeg kan lide... men Lau’s forældre de er begyndt på at leve bæredygtigt og spise vegetarmad fem dage om ugen.”

Peter: “Okay!”

Aske: “Men jeg tror, det er meget forskelligt, altså... det er ikke alle forældre, som gør noget, tror jeg.”

Peter: “Hvorfor tror du det?”

Aske: “Det handler sgu nok lidt om vores egen interesse, og hvor meget vi gider det...”

I denne praksisfortælling får vi indblik i forældrenes forskellige måde at støtte op om elevens differentierede undervisning, men også hvilken indflydelse eleven har på praksis i hjemmet. Eleverne kan påvirke hjemmet og forældrene, men forældrenes engagement kan også bunde i elevens deltagelse og interesse på forskellige niveauer. Det skal nævnes, at eksemplet med Lau’s

familie er et af få, men det giver os et stærkt øjebliksbillede på den indflydelse og betydning, at LOMA-projektet kan have for hjemmet.

4.2 Den primære undersøgelse ud fra vores indledende fokus

Til vores videre empiriinddragelse, anvender vi to interviews af LOMA-lærerne Rikke Thrane og Mette Larsen, der henholdsvis også er LOMA-koordinator og inklusionslærer på Nymarksskolen. De har hjulpet os til at uddybe skolens udfordringer og værdier i forældresamarbejdet, og hvordan de kan se LOMA-projektet som en bro til at bygge relationer mellem skole og forældre og forældre imellem.

4.2.1 Udfordringer i forældresamarbejdet

På Nymarksskolen spænder udfordringerne i forældresamarbejdet vidt og bredt, som de ville gøre på de fleste skoler, men har den særlige udfordring, at de først modtager eleverne i udskoling. Vi har med udgangspunkt i praktikernes udtalelser identificeret disse udfordringer og forsøgt at få uddybet deres oprindelse. LOMA-lærer Rikke Trahne udtaler sig således:

”Vores største udfordring forældresamarbejds mæssigt, det er at vi jo først har eleverne fra 7. klasse. Forældrene har ligesom været en del af en forældregruppe, fra deres børn har været små, og fået opbygget det der samarbejde med de forældre imellem, og de har nogle relationer til de forældre fra den tid hvor man kan sige at man kom og hentede børnene hos hinanden når, de havde haft legeaftaler og så videre, den er vi jo ovre, når de kommer her.”
(Citat Rikke, bilag 2)

Her italesættes det, at en af udfordringerne i forældresamarbejdet er, at de eksisterende forældregrupper og -samarbejde opløses, når eleverne begynder på Nymarksskolen, og det tilføjes i interviewet, at elevernes øgede selvstændighed i udskoling står i vejen for opbygningen af et nyt. Forældrenes holdninger til udskolingselevernes selvstændighed er meget forskellige. Nogle forældre mener, at eleverne er store nok, til at kunne klare skolen selv, mens andre forældre stadig mener, at eleverne har behov for dem i et vist omfang (ibid.).

“-og det synes jeg skaber lidt nogle udfordringer, både forældrene imellem, og vores forhold, altså lærer til forældre, fordi vi ser dem simpelthen ikke helt nær så meget.” (citater Rikke, bilag 2).

Skolens største udfordringer udspringer fra elevernes alder, når skolen modtager dem. I kraft af elevernes selvstændighed i udskolingen, mangler de traditionelle kontaktflader mellem skole og hjem i form af blandt andet den daglige kontakt (Det løbende samarbejde: afsnit 3.6.4). Det skaber barrierer for skolens relation til forældrene og forældre-forældre-kontakten får svære kår. Det kræver en indsats at arbejde med disse udfordringer, og praktikerne finder det væsentligt, fordi samarbejdet har værdi. I næste afsnit vil vi uddybe lærernes svar på, hvordan disse relationer er meningsfulde for de unge og understøtte deres udtalelser med teori.

4.3 Mål og værdier i forældresamarbejdet på Nymarkskolen

Dette afsnit lægger stor vægt på forældresamarbejdets betydning for elevernes trivsel og sociale samvær. Det fremhæves af praktikerne, at det i højere grad er forældre-forældre-kontakten, som har størst betydning for elevernes trivsel i kraft af udskolingen, men at det pædagogiske personale har en central rolle i at få etableret dette. Det fremhæves af begge praktikerne i deres besvarelser. Vi har fjernet eksemplerne fra citaterne for at præsentere læseren for det mest relevante:

“Jeg synes jo faktisk, at vores vigtigste opgave, det er nogle gange det der med at facilitere at de her forældre kan mødes. (...) Det er et meget vigtigt skridt, fordi det handler om deres samarbejde. (Citat Rikke bilag 2)

Mette, med sit fokus som inklusionslærer, taler varmhjertet om forældrenes betydning for elevernes trivsel. Når forældrenes fællesskab styrkes, har det en afsmittende effekt på elevernes samvær. Gennem et differentieret syn på andre forældre og deres børn, forebygger man eksklusion ved at forældre føler sig forpligtet over for hinanden, og ikke bare tager ansvar for deres eget barns trivsel, men for hele klassen som fællesskab (bilag 4).

Rikke begrundes forældrenes større betydning som en del af deres aldersmæssige udvikling:

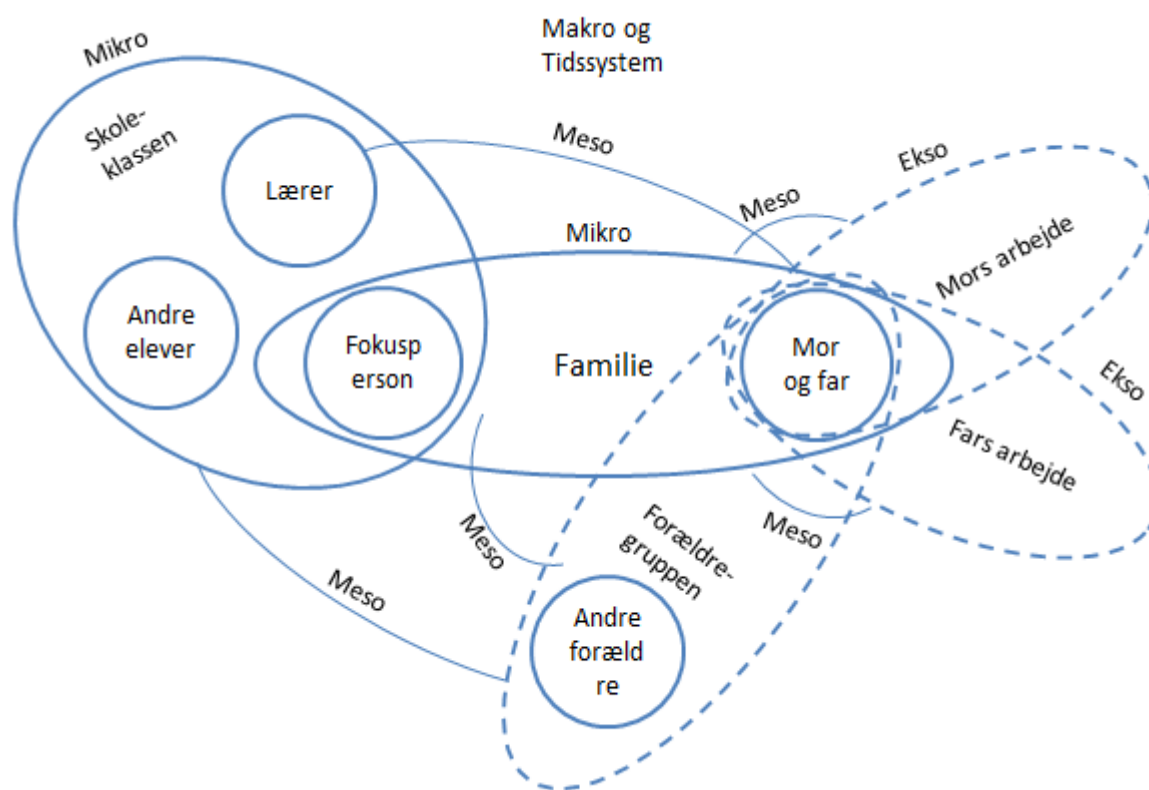
“Det er en aldersgruppe hvor de tumler imellem det at være barn og ung. Derved kan der opstå en masse konflikter omkring hvornår barnet er klar til enten det ene eller andet. Derfor er det vigtigt at forældrene er enige omkring hvordan disse konflikter skal tackles.(...) Det synes jeg er så vigtigt. Og det er så tydeligt i de klasser hvor at det lykkedes, at det har en betydning. At det får en betydning.” (Citat Rikke)

Med udskolingselevernes gryende selvstændighed kommer der altså også andre komplikationer. De mange valg, som man skal tage stilling til i livet (jævnfør Giddens teori om det senmoderne samfund) fylder også i fællesskabet, og praktikernes erfaringer går på, at det er nemmere at trives og befinde sig i fællesskabet, hvis forældrene varetager nogle af disse valg lidt endnu. Disse valg kan også afspejle sig i hjemmene, så det bliver "lettere" at være forældre, fordi man ikke selv skal tage stilling til opdragelsens ændrede natur, men at man i en aktiv og engageret forældregruppe har taget stilling i fællesskab.

Med udgangspunkt i den målgruppe, der er repræsenteret, mener praktikerne, at det vigtigste i mødet mellem skole og hjem er, at man faciliterer og støtter op om *forældrenes* indbyrdes kontakt og samarbejde. Det er interessant, at praktikerne lægger så meget vægt på forældre-forældre-kontaktens betydning for elevernes trivsel frem for deres egen relation til elevernes forældre, som meget af vores teori også fremhæver som betydningsfuldt. Dette kan skyldes, at de snakker mere om forældresamarbejde generelt end, at de tager udgangspunkt i det ekstraordinære samarbejde som elever i vanskeligheder, eller fordi der lægges mere vægt på, at forældregruppen har en anden rolle som forældre til udskolings elever.

Når vi ser på skolens vægtning af forældre-forældre-kontaktens betydning for elevens trivsel, finder vi det en interessant vinkel at belyse yderligere, da den tilgang ikke er nævnt i den nye folkeskolelov (LBK nr. 1534 af 11/12/2015), selvom vores teoretiske grundlag også kan støtte denne tilgang.

Set ud fra et systemteoretisk perspektiv er forældrenes indbyrdes kontakt og relationer med til at påvirke klassen som fællesskab. I forhold til Bronfenbrenners økologiske model, ser vi det som et ekstra eksosystem, der får indflydelse på elevernes samspil i hjemmene med familien, men også har en afsmittende indvirkning på elevernes samspil og begivenheder i klassen. Denne måde at tænke forældresamarbejde illustreres i nedenstående model, som vi har konstrueret ud fra den i afsnit 3.5:

(Model 5: Bronfenbrenners model i praksis)

Her synes vi, at det er interessant at inddrage resiliensperspektivet igen. Et manglende samarbejde kan føre til, at forældrene marginaliserer andres børn, hvis de mener at de står i vejen for deres eget barns læring (UVM u.å. s. 45). Det betragtes klart som en forhøjet risiko, når vi taler om elever, der i forvejen er i vanskeligheder.

Forældresamarbejdet mindsker ikke bare risici gennem forældre-forældre-kontakten, men er med til at forebygge marginalisering af enkelte elever samt at fremme trivsel i fællesskabet og derigennem læring og udvikling.

4.5 Den nye skolereforms betydning for forældresamarbejde på Nymarkskolen

Et af de uventede svar på vores undersøgelse omhandler den nye skolereform, og hvordan ledelsens prioritering af forældresamarbejdet er udfordret, fordi der er færre timers råderum til at forberede andet end undervisning. Det er på bekostning af forældresamarbejdet mener hun:

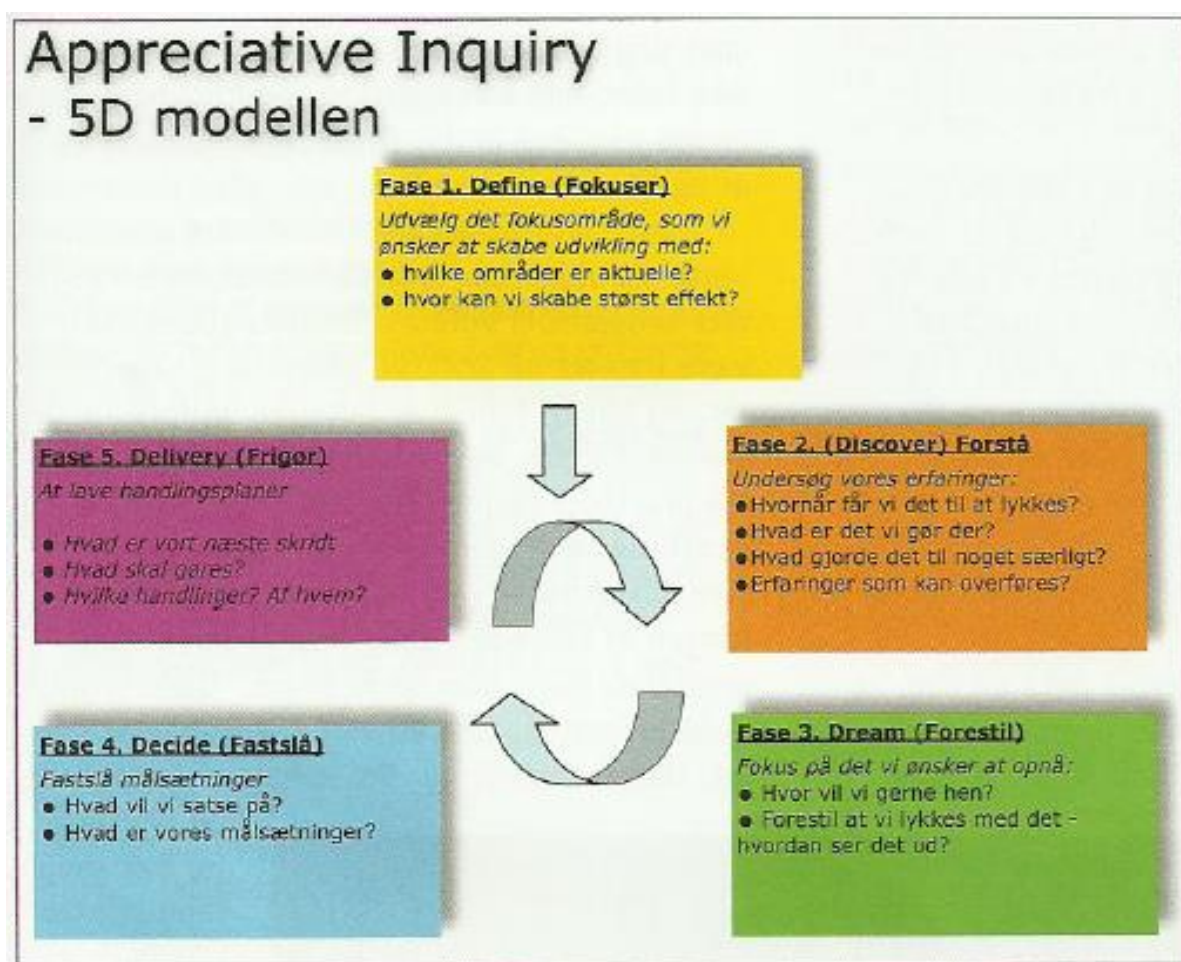
“Jeg synes faktisk at det som lærer er et stort dilemma, at man gerne vil nogle af de ting, der koster fordi det ligger på skæve tidspunkter (...) fordi jeg ved jo godt hvad der skal til, men jeg kan faktisk ikke gøre det grundet manglende ressourcer.” (citater Rikke)

LOMA-læreren nævner her noget relevant, som vi ikke har haft fokus på i opgaven. Der peges på, at det kræver en større indsats fra både lærer, forældre og ledelse at få etableret et stærkt samarbejde efter den nye reforms indtog. For at det skal lykkes, peges der på, at ledelsen skal sætte tid af til forældresamarbejdet og definere opgaven.

Da dette bygger på det pædagogiske personales udtalelser, kan vi ikke validere udsagnet, men vi finder selve emnet interessant at undersøge i andet loop (Madsen, B. 2012, s. 17) til fremadrettede perspektiver på praksisudvikling.

5. 5D-modellen i praksis

Som del af vores aktionsforskningsarbejde har vi anvendt 5D-modellen til at undersøge og fokusere på tiltag, der kan være med til at producere ny viden i praksis omkring udvikling af forældresamarbejdet på Nymarkskolen. I dette afsnit vil vi under modellen gennemgå de fem faser stringent med afsluttende refleksioner og overvejelser omkring et forældrearrangement som tiltag faciliteret gennem LOMA-projektet:

Fase 1: Fokus

I opgavens afgrænsning fik vi sammen med LOMA-koordinatoren afgrænset opgavens fokus til at berøre emnet forældresamarbejde. Med udgangspunkt i Rikkens udtalelser, mente vi, at det var her, der var det største udviklingspotentiale.

Fase 2: Forstå

I modellens anden fase, har vi anvendt interviews fra vores primære undersøgelse til at gå på opdagelse i praktikernes erfaringer i at styrke forældresamarbejde. Her har praktikerne positive erfaringer med at give forældrene rum til at mødes for at styrke relationerne indbyrdes. De har set den gavnlige effekt i praksis af forældrenes samarbejde i form af et mere rummeligt fællesskab og trivsel mellem eleverne.

Lærerne nævner en lidt ”glemt” praksis med forældreinddragelse i sociale arrangementer, som blandt andet overnatning med natløb og fællesspisninger, hvor alle forældre kom med en ret hver. Den har førhen haft enorm betydning for forældregruppens sammenhold (hør bilag 2). Også teorien understøtter det pædagogiske personales erfaringer (næsten nøjagtig gengivet), som i afsnittet om forældre-forældre-kontakt (afsnit 3.6.3).

Fase 3: Forestil

Praktikerne drømmer således om, at LOMA-projektet kan være med til at styrke mulighederne for at lave sociale arrangementer med forældregruppen. De har længe talt om for eksempel at lave en ”Forælder vidensbank” med tilknytning til LOMA-projektet, for at få forældrene inddraget mere i skolen. Dette ser de som en mulighed for at skabe større sammenhæng mellem skole og hjem samt at styrke principperne i ”Åben skole” (bilag 2).

Vi ved gennem undersøgelser i forældresamarbejde, at de sociale arrangementer har en positiv betydning for forældregruppens indbyrdes relationer, og at eleven i forlængelse af ovenstående kan få en større oplevelse af sammenhæng. Vi ønsker derved gennem vores projekt at bidrage til forældrenes sammenhold på tværs, fordi det har betydning for elevernes fællesskab og derigennem trivsel, der fremmer en positiv læring og udvikling.

Disse erfaringer har inspireret til at vi i samarbejde med praktikerne afholder en LOMA-forældreaften som et socialt aftenarrangement med afsluttende fællesspisning.

Fase 4: Fastslå

Ved at afholde en forældreaften med LOMA på dagsordenen satser vi på:

- Et stærkt fremmøde, fordi vi ikke har store forventninger til forældrene (De traditionelle og utraditionelle kontaktflader: afsnit 3.6.2).

- At forældrene får rum til at mødes og opbygge positive relationer (Forældre-forældre-kontakt: afsnit 3.6.3).
- At forældrene får en mere familiær relation til skolen (Forældrenes perspektiver på samarbejde 3.6.5).
- At få skabt en kontakt mellem det pædagogiske personale og forældre, som har betydning for det fremtidige samarbejde (Det løbende samarbejde: afsnit 3.6.4).
- At inspirere forældrene til, hvordan de kan støtte op om elevens LOMA-undervisning i hjemmet for en øget oplevelse af sammenhæng (Et systemteoretisk perspektiv på forældresamarbejde & Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model: Afsnit 3.4-3.5).
- At vi i refleksion med vores samarbejdspartnere reflektere over, hvilke erfaringer vi har gjort os ud fra arrangementet, og hvad de kunne ønske at arbejde videre med (Single loop og double loop i aktionsforskningen: afsnit 3.1.2)

Fase 5: Frigør

Her kommer vi med vores refleksioner omkring den planlagte LOMA-aften:

De overordnede rammer for LOMA-aftenen har vi på forhånd fået aftalt med LOMA-koordinatoren samt køkkenlederen, der begge skal deltage i arrangementet sammen med os (se bilag 5 for forældreinvitationen).

LOMA-koordinatoren har lagt invitationen ud til 7. årgangs forældre på forældreintra. Vi har valgt at begrænse tiltaget til denne årgang, dels for at begrænse antallet da der er 200 elever på hver årgang, men også fordi 7. årgang skal til at overtage madlavningen i LOMA-køkkenet.

Vi vil her nævne, at vi er opmærksomme på, at vi ved at gøre deltagelsen frivillig, måske hovedsageligt tiltrækker de forældre, der i forvejen har et godt samarbejde med skolen; men ud fra teorien om de sociale arrangementers betydning, vil vi måske også kunne lokke mindre skolevante forældre til skolen (De traditionelle og utraditionelle samarbejdsflader: afsnit 3.6.2)

Desværre har vores medie til formidling af aftenen [forældreintra] den uheldige virkning, at særligt de mindre skolevante forældre, som vi ønsker at ramme, måske ikke ser indbydelsen (Det løbende samarbejde er vigtigt: afsnit 3.6.4). Invitationen på intra er lavet som en ”Skal svare ja eller nej-begivenhed”. Det håber vi på har indflydelse på antallet af forældre, der tager stilling til at komme.

De konkrete overvejelser om aftenens indhold vil blive nøje planlagt sammen med LOMA-koordinatoren og køkkenlederen efter denne opgaves aflevering, og kan derfor ikke komme med i 5D-modellens sidste fase om hvem, der gør hvad.

6. Afrunding

- Gennem aktionsforskningen som tilgang til udvikling af praksis, har vi undersøgt teori og undersøgelser i forældresamarbejde og er derigennem kommet frem til, at forældresamarbejdet og forældrenes indbyrdes relationer har afgørende betydning for elevernes trivsel - blandt andet gennem en større oplevelse af sammenhæng samt en positiv indvirkning på klassens rummelighed i fællesskabet.
- Gennem interviews med praktikere har vi fået et kvalitativt indblik i skolens udfordringer i at få etableret et stærkt forældresamarbejde. Ud fra teori og undersøgelser har vi sammen med praktikere planlagt at afholde en forældreaften gennem LOMA-projektet for 7. årgangs forældre.
- Ud fra undersøgelser i forældresamarbejdet og personalets erfaringer, har LOMA-projektet vist sig som en god mulighed og uformel indgangsvinkel til at invitere forældre ind på skolen i en social sammenhæng, og samtidig have mulighed for at præsentere forældre for elevens undervisning på en uforpligtende måde for derigennem at skabe sammenhæng mellem hjem og skole. Målet er at styrke elevernes trivsel i fællesskabet gennem forældresamarbejdet, for derigennem at fremme elevernes læring og udvikling.
- Ved at belyse forskning i resiliens og systemteori kan vi konkludere at et styrket forældresamarbejde, kan virke som en aktiv beskyttelsesfaktor for børn i vanskeligheder, og er desuden med til at fremme alle børns positive udvikling og mindsker derigennem chanceulighed.

Referenceliste:

- Aagerup, L. (2015). *Pædagogens Undersøgelsesmetoder*. Kbh.: Hans Reitzels Forlag.
- *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen*, LBK nr 665 af 20-06-2014.
- Brinkkjær, U. & Høyen, M. (2011) *Videnskabsteori: for de pædagogiske uddannelser*. Kbh.: Hans Reitzels Forlag.
- Børn og unge på tværs: *Bronfenbrenner*.
Tilgængelig fra: <http://nububupt.dk/bronfenbrenner/> [Lokaliseret 12-01-2016].
- Danmarks Evalueringsinstitut. (2012). *Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner*. Kbh.: Rosendahls- Schultz grafik a/s.
- Guldbrandsen, L. M. (Red.) (2009). *Opvækst og Psykisk Udvikling*. Kbh.: Akademisk Forlag
- Jakobsen, I. S. (2014). *Resiliensprocesser - begreb, forskning og praksis*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Jensen, A. K. (Red.) (2014) *Morgendagens Pædagoger: Grundlæggende viden og færdigheder*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Jensen, A. K. & Meyer, V. T (2011) *Pædagogens bog om individ, institution og samfund*. Kbh.: Akademisk Forlag.
- Lyng, B. (2007). *Anerkendende pædagogik*. Kbh.: Dansk Psykologisk Forlag A/S.
- Madsen, B. (2012). *Notat om Individuel og organisatorisk læring og deres relevans for aktionslæring*.
- Mårtensson, B. D. (2013). *Skolens praksis: tilgange til pædagogik, undervisning og læring*. Frederikshavn.: Dafolo.
- Ruge, D. (2015). Integrating health promotion, learning and sustainability in school foodscapes – the LOMA case study. Ph.d Dissertation. Aalborg Universitet og University College Lillebælt
- Smidt, S. L & Krogh, S. (2015). *Forældresamarbejde, der virker*. Kbh.: Dansk Psykologisk Forlag A/S.
- Sørholm, T. M & Kristensen, S., 2009. *Anerkendende pædagogisk arbejde- en introduktion*, 0-14, årg. 19, nr. 1, s. 6-11.
- University College Lillebælt. *Lomaskole.dk*
Tilgængelig fra:
<http://lomaskole.dk/> [Lokaliseret 05-04-2016].

- UVM, 2012. *Forældresamarbejde og inklusion* [Online]. Kbh.
Tilgængelig fra: <https://www.uvm.dk/-/media/UVM/Filer/Folkeskolereformhjemmeside/Ressourcecenter/140815-Rapport-om-foraeldresamarbejde-og-inklusion-med-bilag.ashx?la=da>. [Lokaliseret 05-01-2016].
- VIDA-projektet. 2013. *Vidensbaseret indsats over for udsatte børn i dagtilbud - Modelprogram Forældreinddragelse* [Online]. Kbh.
Tilgængelig fra: http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Forskningsprojekter/VIDA/VIDA-forskningsrapport_3_www.pdf. [Lokaliseret 04-01-2016].
- Århus Universitet, 2014. Interviewtyper.
Tilgængelig fra: <http://metodeguide.au.dk/metodeguiden-i-religion/religionspsykologiske-og-sociologiske-metoder/interviewstudier/interviewtyper/> [Lokaliseret 12-01-2016].